

СПРАВОЗДАНОЄ

ДИРЕКЦІЇ

ц. к. П. гімназії в Перемишлі

за рік шкільний

1897/8.

Накладом наукового фонду.

В ПЕРЕМИШЛІ.

З друкарні Николая Джузиньского.

1898.

слезу дівочу, не оден стон, а не рідко побачимо і цілу драму серця.

Дівчина не питає, чи буде що з її любови, чи ні, чи доведе ся їй жити разом з любим їй парубком, бо навіть она знає, що

Не всі тії сади родять, що порозцвітали
Не всі тії шлюбн беруть, що ся покохали

та, що тільки

Половина побирась, що вірненько покохась.

То все таки, хоть она і не знає, чи вийде заміж, чи ні, іде за поривом свого молодечого, палкого серця. Розуміє ся, она не глядить на се, чи жених її має „воли та корови“, чи він заможний, чи ні. Для неї єдино рішачим є „стан хороший, та чорні прови“, а що родичі дівчини, особливо в теперішніх, економічно тяжких часах, мусять як раз оглядати ся на се, чи парубок маючий, то дівчину нераз силують вийти за нелюб, не зважаючи на її протест.

Ілюстрацією повисше сказаних слів служить Маруся. Она виховуєсь в домі під пильним доглядом побожних родичів: Наума і Наєті. Маруся висока, прямесенька, як стрілочка, чорнявенька. Очиці у неї, як тернові ягідки; бровоньки, як на шнурочку. Коли заговорить, неначе сонілочка заграє з тиха, а як усміхне ся і поведе очицями, так от, неначе шовковою хусточкою обітре смажні уста. Гарна она, гарна, але не тільки фізично. З красою тіла лучить она і благородність душі. Побожна, слухняна, скромна, ввічлива і соромлива. Коли бо вирядить ся у церкву, або і де іде, то позапинає ся аж під „саму душу“ і не розглядає ся, а іде, як „павочка“ і „дивить ся під ноги“. Старшим себе низенько поклонить ся, а що вже до парубків, то тих она оминає і жадного діла не має з ними.

На улицю і вечерниці не то, що не ходить сама, бо там „іграшки“, та „пустота“, але навіть і подруг своїх відмавляє від ходження.

— Будьте ласкаві, сестрички, голубочки, не ходіть на тоє прокляте зборище — говорить Маруся до своїх подруг. — Та там не ма ніякого добра, там усе зло, та лихос.

От так було говорить Маруся то гляди, одна перестане ходити, а далі друга, третя, а далі і ніхто ногою не ступить. Тому то дякують Марусі добрі люди, а вже найбільше матери.

У ради — годи піде тільки Маруся де на весіля у дружечки. Але не довго там бавить ся. „Посидить, пообідає, а як зведуть молодих на двір танцювати, она тут, чи побула, чи не побула, мерщій до дому; розібралась, роздяглась, давай в печі топити, і вечеряти наставляти, і вже мати було за нею ніколи не поснішить ся“.

Та вже, хоть як Маруся уникала парубків і не заходила з ними в розмову, то все таки не утїкла від своєї долі. Полюбила і она парубка, Василя, полюбила цілою силою свого чистого, невинного, дівочого серця. Кріпко полюбила Василя, та мимо сего не поводила ся, як другі дівчата, щоб тільки вирвати ся з хати і постояти з милим під вербою. Крий Боже! Раз тільки пішла до Василя у бір, збрехавши матери, буцім то іде на суніці. Більше відтак вже сего не робила.

— Тільки вже, Василечку мій, як собі хоч — говорила она в борі до свого милого — а я вже більше до тебе не вийду ні сюди, ні на улицю, ні на базар, ні куди.

І хоть як Василь її просив, щоби з ним сходилась, она таки не згодилась до часу, док Василь не пришле старостів.

І от згодом застукали старости Василеві тричі паличкою у двері хати Наума і від того часу починають ся терніня Марусі. Старий Наум не глядів, як єго дочка, на хорошу вроду Василеву, але дивив ся на річ з практичного боку і коли показалось, що Василь не має гроший, щоб поставити за себе найомщика у війську, то відправив єго з нічим. Тоди то Маруся запротестувала в спосіб відповідний своему вихованю і цілій вдачі.

Она забуваючи, що їй гоже, а що ні, вибігла з другої кімнати, де була, коли свати вели свою річ, впала до ніг батькови і умоляла єго, щоб не розлучав її з Василем, бо без него нема їй ні щастя, ні радости на сїм сьвітї. Звісно, Наум не вислухав пресьб доньки і она терпіла тяжко, бо безнадійно.

Коли-ж згодом і посваталась за Василя, то і тогди не перестане болїти серцем, а то тому, що єї милого нема і му

силь на него якийсь час ждати. До того она дивним дивом перечуває, що вже не бачити їй більше Василя. Працюючись з Василем на кладовищі она і каже:

— Василью, на кладбищі мене покидаєш, на кладбищі мене і знайдеш!... Поминай мене, не вдавай ся в тугу... Там побачимось.

Відтак від того дня не надівала ніякої скиндячки, ні стрічки, а повязала голову чорним платком. Орішки, що їй дав був Василь, завязала в сваточний платок і положила до серденька. Коли-ж туга вельми обгорне її серце за несприятним Василем, тогди іде у бір, на озера, де раз з ним була, там „сяде під сосонкою, розгорне платок, що Василь їй зоставив, дивить ся на нього, та свої орішки пересинає у руці, тай поплаче... Тільки-ж що начне вечеріти, она вже сидить на приєсі і виглядає вечірньої зіроньки“, бо она знає, що саме в тій хвили і Василь виглядає зіроньки і згадує її. Відтак війшовши у хату, перецізує всі орішки, приложить їх до серця, та так і заночує.

Коли-ж заболіла тяжко і смерть наближалась, не тратила рівноваги, а противно з повною свідомістю і резигнацією очікувала послідної хвилі. Просила батька і матір, щоб не тужили за нею і не жалували худоби, щоб помянути її грішну душу, бо як додала моралізуючо, все „земля і нил“. Перед смертю мала одну послідню просьбу, а то, щоб положили їй в руку орішки, як помре, та щоби вернули Василеві платок.

Покійний Огоповекій оцінюючи Марусю каже, що она є вірним, та лиш подекуди ідеалізованим типом української дівчини. Вдача бо жіноцтва українського була по думі Огоповекого иньша, чим у сусідних народів, а виробилась она діями історичними, та лицарескими змаганнями козацтва, коли то хазяїн кидав свою жінку, а на рубок суджену і щасливі дні мирного подружжя обмінювались довгою тугою із за тяжкої розлуки¹⁾. Рівнож і Костомарів в „Молодику“ з 1844 р. стр. 127, бачить в Марусі дівчину минувшого віку, що живе в новім, а Куліш в статі: „Григорій Квітка і єго повісті“ видить в ній нашу молодість „ті дні святі, приснопамятні, як і в нас було ко-

¹⁾ Огоповекій, Ист. руск. лит. III, 1, стр. 27.

лись чисто і свято в серці²⁾. Також і Сумцов в статі „Г. О. Квітка какъ етнографъ“ називає Марусю „преlestнимъ созданієм“ і говорить, що Квітка розкрив перед читачем душу чистої дівчини і ввів єго в тайники жіночого серця.³⁾

Не знаю, чи Маруся дійсно дівчина минувшого віку. Але сотий би і так, то мені здає ся, що нічо на сути річи не зміняєсь, бо любов в кождім часі одна і та сама і чи Маруся минушого віку, чи теперішнього полюбить Василя, то любов їх буде все ніжна, горяча і глибока. Ходить лиш, як автор представив історію серця Марусі, то значить, чи зобразив згідно з правдою, чи де що додав з власної фантазії. Щоби се питанє рішити, то думаю, треба поперед усього розглянутись в ніснях народних.

Вже попередно зазначив я, що дівчина українська іде за поривом свого молодого, горячого серця і не має на цілі ніяких практичних взглядів. Такого практичного мотиву не було і у Марусі. Она полюбила Василя, бо у него „стан хороший, та чорні брови“. В виборі Василя руководить ся она лиш чувством; любов її була сильна і обьявила ся раз наглядно тогди, коли Наум підієє по чарі сватам Василя, і в друге, коли Василь пішов в город на заробітки. Що Маруся в сїм взгляді не одна і що дівчина українська уміє глибоко любити, доказом сего народні пісні. Наведу для приміру лиш кілька. В першій з них любов представляє ся чимсь злим, бо в пісні так сьпівается:

Добре тому, добре,
Кто кохання не знає,
Бо то кохане
Смерти ся рівнає.

(Головацькій. Нар. пісн. Гал. и Угорск. Руси, III. 316).

Друга пісня служить неначе ілюстрацією до першої. Коли бо в першій говорить ся загально, що коханє смерти ся рівнає, то тут вже подають ся причини горя. Ось они:

Приїдь, милий, — вже день білий,
Вже взяло свитати!

²⁾ Киевская Старина, Августъ, 1893 стр. 204 - 205.

Ох як тяжко, ох як нудно
Що тя не видати.

(Головацькій, III. стр. 317).

В иньшій знов пісні, дівчина звертає ся до орла чорнокрилого і дає му, що має найдорожнього, щоб тільки бути при своїм парубку. Велика сила любови в сій пісні і тому потрясає она аж до глибини.

Ой ти, орле чорнокрилий,
Занеси мя, де мій милий!
Дам я тобі серця свого
Занеси мя до милого.

(Павлі, II. 184).

Туга за милим є не раз так велика, що дівчина з жалю хорус. Коли приміром козак в пісні питає ся орла, чи не плаче за ним его мила, орел так відповідає:

Тужит она, тужит, на ліженьку лежит,
А правов ся рученьков за серденько держит.

(Головацькій, III. 307).

В иньшій знов місци говорить ся, що дівчина таки з туги за милим умерла. Поїхав козак на Україну служити. Два роки не виділи ся обое, а скоро ся тільки узріли, то зараз „розболіли“ ся і таки повмирили навіть. Смерть їх не однаке викликала вспівчуте, бо коли

Над дівчиною родина ся жалусь,
А над козаченьком сива зазуля кусь,
Над дівчиною отець, мати плаче,
А за козаченьком чорний ворон краче.
За дівчиною всі звони зазвонили,
А за козаченьком всі кавки закавчили.
Ой дівчиноньку три пони ховали,
А козаченька вовки розшарили.

(Вацав із Одеська, 281).

З сих кількох примірів ясно, як глибоко українська дівчина почуває і з яким болем серця переносить она розлуку

з милим. Тому і Маруся не рижвить ся тут від своїх подруг в піснях, а зарівно з ними любить свого милого. Та коли в тім вигляді автор зобразив Марусю вірно з життям, то знов відступив від правди, коли представив епосіб туги Марусі за милим.

Маруся бо, як бачилисьмо, носить на серци орішки від Василя, ходить у бір, на озера, там лічить ті орішки, носить на голові чорний платок, що вечера споглядає на зорі і в загалі в своїй тузі поводить ся так, як не поводить ся жадна українська дівчина. Вправді чутливість у нашого народа є сильно розвинена, але се чутливість природна і відповідна характерови народному; чутливість же Марусі, а властиво епосіб окузуваня нею болю, є зовсім духови народному чужий.

Дівчина українська розмовляє вправді з неprisутним чоловіком, але повірником сї є: верба, вітронько, сива зазуля, орел, що високо літає, а в кінци і добрі люди. Їм то повіряє дівчина свої жалі і біль серця і они то заносять від неї до милого вісти.

Що Квітка зобразив в сїм місци Марусю де-що сентиментальною, то причина сему тогочасний напрям літературний. Образовані бо люди за часів Квітки любовались в сентиментальности, а в ходу були між читаючою публікою не тільки твори Карамзина і Жуковського, але і твори западних писателів, як: Ляфонтена, Дюкре-Дюменіля, Коттень, Жанліє и пр. будьто в оригіналі будьто в переводах. В Харкові в 30-ти роках любовались вельми творами як: „Інтрига і любов“ Шілера „Вертер“ Гетого і т. и. а навіть лучались самоубійства з любови і другі романтичні пригоди.¹⁾ Коли зважити дальше, що вдача Квітки була вельми чутлива, то стане ясно, чому Квітка в кількох місцях педставив Марусю сентиментальною.

Та по при то все Маруся пишеть ся одною з найкрасних креаций Квітки. Є она вічно свіжа і жива, так як вічно свіжими і живими суть пориви молодого серця дівочого. Є она наша молодість в щасливих і прикрих хвилях життя, є она в своїй глибокій любові правдивою українкою, є она наонець сама любов, найкрасше понята.

¹⁾ Отчеть о 19-томъ присуд. наградъ гр. Уварова, стр. 91.

б) Івга.

Другим типом дівчини є Івга, богатирка повісти: „Козир дівка“. Є она зовсім иншою, як єї посестра Маруся. Вправді і їй Бог не покупив краси і она має дещо з чутливої натури, але она не пасивна, як Маруся, а на скрізь енергичний характер. Розумна, моторна, бойка, завідує цілим господарством. По смерті матери стала в дома цілою панєю і робить все по своїй волі, не питаючись нікого о раду, або призвіл. Ба навіть і на батька, що до нічого в господарстві не мішаєсь, гримє, або і полає, коли щось зробить не так, як слід. При тім веїм нікне і любляче у неї серце, чого доказом єї любов до сироти Левка, наймита єї батька. Богачка не вагась полюбити сироту - наймита, а коли єї милий, з котрим не вдовзі має стати під вінець, понавсь невинним способом в підозрінє о крадіж. не заложила рук, не заводила, але, як все і всюди енергична, почала ділати. Переконана о невинности свого суженого, пішла поклонитись насамперед сільському писарєви, як звичайно в селї всемогучому. Сей однакож мав инші заміри що до Івги і сам бажав стати з нею під вінець. Тоди она налаяла єго і пішла у город шукати правди. У городї ходила від одного судії до другого, звісно, не з порожними руками, а з поклоном, а коли і ту нічо не вдіяла, допиталась аж до самого губернатора. В часї своєї вандрівки перетерпіла она не одно, зазнала і наруг, але не унала духом, а увільнила свого Левка.

Як з одної сторони не мож заперечити, щоб поміж сільськими дівчатами не було енергичних натур, так знов якось неімовірною здає ся така смілість у Івги, що то ходить по веїх судах і до самого губернатора находить наконець дорогу. Соромливість дівоча є в таких случаях не малої ваги. Сам Квітка вважав потрібним пояснити сей крок Івги. Він бо пише: „Не знаю, якби яка друга на їй місци, чи онаб осмілилась йти аж у самий суд? Та якби друга і допиталась до нього? А їй і нужди мало. Вжеб то вона не допиталась, вонаб злякалась щоб не тільки в суд прийти, тай допитатись, чого їй треба, — ну, ну! Проворна, моторна, смілива, на річах бойка, без пащикованя, а так тихесенько, звичайненько; та вже її ніхто ні обдурить, ні залякає, ні зочинить, ні з думки не зібе: коли що надумала, так вона вже не подаєть ся, доведе до кінця; тай

розумненька собі була, — од матери набралась. Так така не дійде, куди їй треба і куди надумала?“

Що Івга була розумна, а при тім і благородне серце мала, о сїм свідчать два слїдуючі факти. Ото губернатор, вже по увільненю Івгою Левка, прикликав їх обоє до себе, і вручив Івзі двіста рублів. Гроші єї належали до єї брата, Тимохи. Тимоха сей був великий ледар і він то ввів Левка в нещастє. Коли опісля Левка замкнули, Тимоха знов обікрав батька, а пропугавши веї гроші, дав ся наняти одному хазяїнови і пішов за него в салдати. В містї, де Івга хлопотала за Левком, прихопили Тимоху, як гуляв і він признав ся до свого бездія. Тоди то губернатор відібрав від Тимохи ще не потрачені гроші і хотїв віддати їх Івзі на свадьбу. Івга однакож не приняла грошей.

— Ні, ваше „проісходительство,“ не так. Як таки менї братову кров пити? Він продав свою волю, а я, щоб на ті гроші справляла весілля! Не можно сього. Нехай єї гроші братови, йому у них нужда буде!

Тоди то губернатор, що мав як раз у себе гостей, пішов до своїх горниць і гостї зложили Івзі на свадьбу триста двацять рублів. Та на превелике диво губернатора Івга і від сих грошей відказалась, боячись справедливо людскої помовки, що ось то в містї була і за короткий час таку суму грошей принесла.

Колиж Івга за першим відказом проявила благородність душі, а за другим обявила бистрый розум і великий такт, то слїдують знов події, що противлять ся звизайній приличности.

Ось то Івга — поминувши се, що як на просту дівчину поводить ся з губернатором дуже сміло, — кидаєсь Левкови в присутности губернатора на шию, зовсім забуваючи, де она є і що робить. Вправді губернатор розплакав ся на сей вид, але то вже мусїв бути дуже сентиментальний губернатор!

Не koniecь на тім. Івга відироваджує Левка до полїци і напрошусь і сама сидїти з ним. А що вже найбільше ориїнальним, то сам koniecь повісти, себ то сама свадьба Івги. Она вертає ся поки що сама без Левка до села і там ладить ся до весіля, не кажучи нічо, що Левко вільний.

Спрошує дружок, дружбів, старостів, боар, сваток, свїтилок і усякого народу, якого треба в такім ділі, а хто ні

снитас, за кого она іде, усе у неї одна відповідь: „за Левка.“

Між тим ніхто не видить Левка і всі здвигують плечима і думають: „Чи не здуріла Івга з великого розуму?“

Та от вже і субота прийшла. Нанекли короваю, людей походилося повна хата, Івга з дружечками ходить по улиці, сьпівують весільних пісень, а Левка ще нема. Сьміють ся люди над Івгою, глузують і є чому. Виправді Левко вернув в саму пору, але чи щось такого можливого? Чи котра дівчина пода-лаб себе так на сміх людям? Мені здає ся, що ні!

Заходить ту тепер одно важне питанє, а іменно, чи Івга, сільська дівчина, могла пуститись на таку вандрівку?

Я читав раз сю повість селянам. Слухали її уважно, бо вельми зацікавило їх, до чого Івга доходить ся. По перечитанню, всі в оден голос сказали: „Ото, якась дівка раз була! Ну з наших вже жадна сего не потрафить“.

Сей осуд селян має свою ціну. Мушу однак звернути увагу на дві річи.

Макуха, батько Івги, як тільки одруживсь, відстав від мужицтва, а збивав ся на купецкий лад. Торгує було дитьом, солию, хлібом і всякою усячиною, та при тим не цуравсь і шинкарства, бо держав постійний двір. До єго хати з'їздилося тому много ріжного народу, а що Івга по смерти матери переняла весь заряд домовий в свої руки, тож і мала нагоду ознакомити ся з вельякими людьми, та набрати сьмілости в поведеню. До того додаймо єї любов до Левка і єю важну обставину, що була з роду енергична, а будемо мати мотиви, що пособляють розумію поступку Івги.

Та по при то все поступок Івги, хоть як сам собою похвальний, є досить незвичайний і будь що будь, а є се факт поодинокий, відірваний і подібного єму не найде в цілій нашій літературі.

З сєї то причини Івга не може вважати ся типом енергичних дівчат, так як енергія української дівчини виявляєсь лиш в дома серед обставин домашних і хозяйських.

в) Оксана.

Оксана характером зовсім відмінна від Марусі і Івги. Коль бо Маруся є тиха, мовчалива, а Івга енергична і запопадлива,

то Оксана є весела, жива і зовсім не думає о будучім. Маруся на вечерниці, ні на улицю сама не ходить і других відводить, Оксана-же на відворот. Для неї улиця і вечерниці—житє. Мати, що пестить свою доню, годує, як ту „сиву зазулю“, не боронить дитині невинної розривки, а та, користаючи з сего, біжить сама, ще і подруг за собою кличе. Подруги ідуть, бо де Оксана, там і регіт і сьміх і іграшки і вигадки. „Як зашебече, як забаянтрасить, таки усім весело, хоть цілий день слухавби її. А вже розсьмішити, так їй і подавай! Колиб і мертвий був, то і тойби розреготав ся, не то вже живий, що так і лягають всі від сьміху, де она у бесєді. На улиці, на вечерниці, у колядці Оксана перед веде; без неї не зналиб що і робити.“

Буває, мати хоче доню засадити за роботу, але она ки-несь їй на шию, та так стане примилюватись, що стара Векла за пестоцями і поцілунками доньки, як свіг від проміня сонци, тає.

При тим всім Оксана не лінуєсь до роботи. Коли треба за яке діло взяти ся, то возьме ся, а вже їй тогди так справно і скоро робота іде, неваче в руках горить, що мати аж долонями сплесне, що донька єї така гарна і до роботи вдатна.

Та не тільки мати нею втішась. Люблять її всі селом: старі і молоді, а що вже говорити о парубоцтві! „Оно, вирядившись по своему, шанки на бакир, люльки позатягають, та очи зривають, дивлячись на Оксану.“ Але Оксана не з таківських, щоб з ними собі заходити. Она любить пожартувати, та подрочитись з ними, але притім з далека їх від себе держить. Вважає вельми на дівочу славу, чого доказом єї обурене на одну свою подругу, і одна сцена з капітаном.

Матір свою Оксана сердечно любить. Хоть як она любить погуляти, а нехай но тільки мати хоть трохи зморщить ся, або занедужає, а вже Оксани з хати і не виженеш. Про все забула, а тільки піклує ся і побивас ся коло недужої матери і гляди, а відведе від матери тугу і потішить і розрадить. Притім таке в неї було добре серце, що як тільки побачить старця, або каліку, то не мине єго, а возьме за руку, поведе до хати, нагодує, розпитає, на дорогу дасть і випровадить за село. „Тільки і видно її, як вона коло бідности вєть ся, та знай слізозьки втирає.“

От-то бузиби і головні прикмети Оксани. Но має она і свої хиби. Не хоче і не хоче за мужика виходити. Вже много гарних людей сваталось до неї, а Оксана все одно: „не хочу, за нікого не хочу“. Чому? Бо она знає, що хороша, що в селі над неї красшої нема. Її всі люблять, а коли піде за мужика, то треба покинути гадку о строях, о забаві, а тільки знай, „що дома порай ся, мужикови годи і слухай его і поважай, а коли ще понобе, так ти і терни.“

Ся обставина є причиною, що Оксана рездає гарбузи парубкам. Тяжка праця за мужем, клопоти з дітьми, незгода в домі, бійки, лайки і сварки не відстрашають в прочім лише одну Оксану від замужія. Мусить бути то зло не случайне, не поодиноке, а загальне, коли найшло свій вираз в пісні народній. Тут дівчині рівнож жаль покидати своє дівоче, а причина та сама, що і у Оксани.

Тепер я си засьпіваю, коли ми ся хоче,
Коли мої головоньки ніхто не клопоче.
Тепер мені і сьвіт милий і вільненька днинка,
Доки мене не морочить маленька дитинка.

(Франко, Жіноча неволя, стр. 6).

Та тільки-ж Оксана не хоче по вік дівувати. Она бажає жити у городі, бо там зі своєю красою може скоро найти собі якого панича. Тут на селі може що найбільше вийти за купця, або поповича.

— Ох, матусенько моя, — кличе на саму думку замужія з паничем Оксана до матери своєї — якби мені таке щастє! Що то люблю, щоб у розкоші жити! Не поратись нічого, а тільки хороше жити, щоб пити і їсти і хороше ходити було що“.

Здавалоби ся, що селяська дівчина вихована в твердій школі житя, заправлена до тяжкої праці і злиднів, не має подібних забаганок, що Оксана. Між тим і она в народній поезії має своїх товаришок.

Личко моє румянос,
Кому будеш коханос?

читає ся якась дівчина. „Чи може паничеви, козакови, або му-

жикови? Ні козакови, що му шабля при бокови, відповідає она; ані мужикови, що му оре плуг у поли, але

. тому паничови,
Що му хуетка у кишени.
Бо паничик повний гроший,
Кучерявий і хороший.
Пустить мене погуляти,
З парубками танцювати.
Я не буду шити, ткати,
Лиш паничика кохати.

(Головацькій, Народн. пісн. Гал. и Угорск. Руси, III, 163).

Веручи жите з так легкої сторони, не хоче Оксана, розуміє ся, нічо і чути про Петра, найлучшого парубка в селі, а дожидає панича. Панич і лучив ся в особі капітана, що прийшов був з саудатами на поетій до села.

Оксані подобав ся він від разу і она го полюбила горячо. Капітан обіцяв з нею женити ся; она ему повірила в сій надії, що не лиши она сама, але і мати жити ме в паньстві і розкоші. Обманулась в своїй надії тяжко.

Обманена не застряла однак в болоті. Утікає назад до свого села, до матери, котру мимо волі тяжко засмутила і з'обидила. В дорозі однак мусить перебути страшну борбу душевну.

Оксана не вертає сама. Вертає зі сьвідком свого сорому. Що почати? Суд громадскій в таких справах не знає милосердія. Она стане позоринцем цілому селу. Її витикати муть пальцями, прозивати, лаяти. Навіть діти малі і сї ругати муть її. Що робити?

Лучало ся, що нещасні дівчата, щоби уникнути в таких случаях сорому, робили, як та титарівна в прекрасній поемі Шевченка: У неділю на селі. Звісно, яка кара за се їм ждала. Їх закопувано живцем в яму.

Оксана рівно-ж рішилась ділити долю титарівни. Но в послідній хвили одно-одвісїньке слово повздержало її від злочину, а словом сим було слівце: мама.

Се слівце привернуло їй рівновагу духа. Она схаменулась, як схаменулись не одні дівчата, будучи в подібнім положеню,

що і Оксана. Доля їх, розумієсь, незавидна і от горе своє виспівали они в сих простих, але ревних словах:

Ой підуж, підуж, понід гай похилю ся,
Та послухаю, чи співає Маруся.
Ой співат, співат, а я вже не співаю,
Мале дитятко на рученьках хитаю.
Ой люлю, люлю, нещаслива дитино,
Ніхто не скаже: 'на добрий день дівчино.

(Франко. Жіноча неволя, стр. 11—12).

Оксана, як і та нещасна дівчина за поворотом своїм до села терпить тяжко, але не нарікає на свою нещасну долю. Зносить її терпеливо, а коли Петро, погорджений нею парубок, хоче спасти Оксану від людської зневаги і хоче з нею повінчатись, Оксана не приймає сеї жертви. Гуд свій хоче спокотувати сама терпінням.

Годі сказати, щоб Оксана була без вини. Она зблудила, але не зі свідомістю, а на відворот понала в нещастя тому, що була легковірна і не знала людської злости.

На злобу сю обурював ся Квітка і виявив своє обурення рівно-ж в листі до Шевченка, де ось що пише: „А що Катерина, так так, що Катерина! Гарно, батечку, гарно! Більши не вмію сказати. От так то Москалики воєнні обдурюють наших дівчаток! Списав і я „Сердешну Оксану“ от точнісінько, як і Ваша „Катерина“. Як то ми одно думали про бідних дівчаток, та про бузовірих Москалів!

Тим то отже мотивом руководив ся Квітка, пишучи свою: Сердешну Оксану і представив її вельми симпатично і правдиво. Характер Оксани переведений консеквентно і кожний єї поступок знаходить приміненя і в народних піснях. Знак, що Оксана не одна і що перед нею були дівчата, що хотіли видобути ся на ширший виднокруг і зазнати кращого життя. В сій борбі за кращою долею они не рідко і гублять себе, як ось і Оксана.

Галочка.

В повісті: „Щира любов“, а також і в драмі під сим самим заголовком змалював Квітка Галочку, доньку заможного

хозяїна, Олексія Таранця, що жив на Ганчарівці, слободі гора Харкова. Ся дівчина відзначала ся красою не лиш в своїм ріднім селі, але і в цілїм Харкові не було кращої від неї. При тім була она дуже розумна: „що ні вздріла, усе переймила і кожного, хто у неї спитав ся, навчила і розказала“.

Не диво, що до неї набивали ся женихи. Але Галочка дожидала „свого“ і роздавала гарбузи, кому понало. Наконць той свій лучив ся в особі офіцера, Семена Івановича. Галочка полюбила его щиро, але коли він заявив, що хоче з нею женитись, то она сказала:

— Вам не подоба того і думати, що ви отсе мені сказали! Моє щастя у моєму серденьку, а цильно хочу, щоб ви щасливі були і тим не хочу слухати ваших річий . . . Усеюди будуть питати ся про вашу жінку: відкиля она і хто така є? Нехай ви, люблячи мене і не засоромитесь сказати прямо: „вона мужичка“, та яково вам буде тогді? Усеї будуть з вас сьміятись, усеї усуджати, усеї цурати мутця вас, що у вас через жінку уся рідня: мужики.“

Відповідь дана офіцерови була розумна, але Семен Іванович не вдовольнив ся нею. Він став уговорювати Галочку і не хотів ніяк відступити від свого наміру. Тогди Галочка рішилась на крок дуже важний і для себе тяжкий. В часї не-присутности офіцера вийшла за між за батьківського наймита, Миколу. Але серце не навчити. Галочка не могла полюбити Миколу. Она винула з туги за Семеном Івановичом, а в кінци і переставилась на той світ.

Як бачимо, є між Галочкою і Оксаною певна схожість. Одна, як і друга дожидають „свого“ і одній і другій лучають ся пани: воєнні люди. Різниця між ними та, що Галочка поводить ся розумом, коли противно Оксана є легковірна і іде лиш за поривом свого серця. Тамта обчисляє наперед і предвиджує наслідки з подружжя не до пари, ся знов не видить ніче крім свого капітана і паньства, що її за капітаном ожидати ме. Тому і результат вийшов не однаковий. Галочка жертвує своїм особистим щастем для щастя любого їй чоловіка і тим оказує велику силу духа. Сила ся однако ломить ся і Галочка умирає фізично. Оксана не має такої сили, як Галочка і гине рівнож, але вже морально.

Но коли Оксана в своїм поведенні є природна, то у Галочки розвинуло ся чувство зі шкодою ума і характеру. Она не всюди понятна і в деяких місцях говорить, неначеб то слухала університетських лекцій¹⁾, а при тім судить, неначеб читала етихи Жуковського. Говорить бо, що єї впаде в серці і єго ніхго не відбере, а се, як звісно, улюблена гадка Жуковського, що ю висказував в многих своїх творах²⁾.

Треба запримітити, що в кресці Галочки брала участь жінка Квітки, Анна Григорієвна. Се видно з єї власних слів. Коли бо Плетнев, редактор „Современника“ назвав Галочку бством ідеальним, то Анна Григорієвна в відповідь єму жаліла над висловом Плетнева, будьто Галочка бство неземне. По єї думці бо і посеред простих людей находять ся благородні душі, а що до Галочки, то она не видумана, а правдива. Галочка жила дійсно в Гончарівці, а ще і тепер розказують тамонні жителі много о єї умі і красі, а навіть і в піснях її славлять.

На єї слова ось що замітив Данілевский: „поважана Анна Григорієвна, гідна всякої похвали, не знала, що можна знати щось цікавого, а все таки розказати про се сентиментально і вяло.“³⁾

І зовсім справедливо. Нехай Галочка і була умна, нехай она і відказала офіцерови, то все таки єї відказ, єї слова, єї спосіб оказування жалю, єї думки були инші, чимь зобразив автор. Они були природні, а не натягнені і сентиментальні. Так бо могли говорити і ділати дівчата висших станів, що на читали ся много сентиментальних романів, а ніколи дівчина проста, як Галочка.

* * *

В повістях своїх поробив Квітка ще деякі поменьші, так сказатиб, загальні замітки про дівчат. Замітки єї суть вельми цінні в історично культурнім і етнографічним взгляді і они дуже

¹⁾ Костомарів. Молодикъ, стр. 176.

²⁾ Сумцовъ. Кіев. Стар. Август, 1893, стр. 203—204.

³⁾ Петровъ. Очерки ист. укр. лит. XIX ст. стр. 104.

вірно обмальовують характер українських красавиць. Тому, думаю, не від річи буде подати єю характеристику, бо она повнює се, що висше було сказане про дівчат.

В „Салдатскім патреті“ так описує Квітка дівчат. „Зібрались они на ярмарок, причепурились, позаквітчувались, як пави. Не за ділом вийшли, а щоб „вигрішків“ купувати, та щоб, чи не пожартують парубки з ними. Ходять по ярмарку а далі і взріли намальованого солдата. Гукнули всі, тай почали щebetати, та сьміятись; з місця на місце переходять, та одна одну і пха, то буцім сьотикають ся, а самі, знай, озираются та вихиляють ся, щоб салдат до них озирнувся, та зачепив би котру. От-тут би їм і лахва!...“ Ониб єго запросили і на вечерниці, бо свої парубки вже їм обридли, та біда, салдат не говорить. От тогди то одна з них, Домаха, таки не видержала. Пішла салдату зачепити. Іде і буцім то і не она. То сюди, то туди озирне ся, пісеньки під ніс собі мугиче, хусточкою помахує, нахилить ся підвязку підвязувати і що то она вже не робить, щоб тільки увагу салдата на себе звернути, щоб єго осьмілити, щоб тільки він її заняв, та поговорив з нею.

В повісти „Маруся“ Олена Кубраківна сердить ся вельми на старшого боярина, що сєй її не займає і не танцює з нею. Онаб така рада піти з ним у танець, а він стоїть і не дивить ся навіть на ню. З досади укладає Кубраківна вже і глумливу пісеньку, що ось то у него:

Обручами голова збита
Мочулою свитка сшита,
Личком підперезав ся
У бояри прибрал ся.

— Такої єму засьпіваю. „Нехай, каже, зна і наших дівчат“.

В повісти „От тобі і скарб“ описує Квітка занятя в хазяйстві в страстний тиждень. В кождім домі робота аж кипить, бо то Великдень наступає, а ту треба і хату прибрати і напечи і наварити. Ніхто не дармує; не дармують і дівчата в такий горячий час. Але по при те все, що треба до хати зробити, они мають єще і свою власну роботу. Ото справляють писанки, що цілий тижд писали. А мудрож они єю роботу ро-

блять. Та вже найкрасше справила ся Оришка. „Написала вишневих пташечок, що цілють ся, а кругом усього яйця тай підписала слова, — такі настоянці слова, що пан Симейон, дяк, таки їх скомпонував і списав на бумазці:

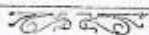
Христос воскрес вельце,
Поцілуймо ся моє серце!

Оришка з тої бумажки сама списувала, та тільки не вміючи письма, на лихо собі почала не з тієї руки, як треба, так хто письменний, той нічого не розбере, а як хто не письменний, то скажи йому, що то слова, то він і знатиме, що то слова написані і буде дивуватись, що дівка, та ще і неписьменна з'уміла слова списати“:

А написала она не для кого, а для Тимохи, що то після провід подасть за него рушники. Она ему дасть тую писанку. Нехай чита, коли з'уміє; а вже она не дурно аж чотири шаги заплатила за тую рихтму.

Так отже в коротці оглянулисьмо все важнійше, що Квітка про наших дівчат понанисував. А хотий автор в їх змалюваню не доторкнув ся многих еще иньших сторін дівочого жита, бо не показав нам, як дівчина заведена в любови нарікає на свого віроломного милого, не з'образив дівчини української в хвили, коли родичі силують її вийти за нелюба, не представив також її і серед домашних, звичайних обставин за хазайською роботою в городі, чи у полі, то не слід робити ему з сего закиду. Квітку заняла лиш одна хвиля жита дівчат т. є. їх любов і хвилю сю з'образив з як найбільшим теплом і чувством. Одним словом Квітка змалював серце дівоче.

Приступаємо тепер до другої часті праці, а іменно до типів жінок-молодиць.

Б. Типи жінок-молодиць.

Коли дівчині в рідній хаті жие ся весело і щасливо, бо зазнає ласк материнських, коли дівчина може о собі сміло сказати, що она „волен козак“, то відносини її зовсім змінюють ся, коли дівчина стає молодницею і переходить в чужу хату, під чужу матір. Ту доля її зміняє ся, бо

Чужая матінка не своя
Не буде від неї покоя.

І найперше що звичайно невістка зараз в перших початках свого подружжя мусить перетерпіти, то докори і лайки свекрухи, котрій тяжко догодити.

Но кромі сего молода жінка зазнає густо часто і иньшого лиха. Лучає ся, що муж буває паницею. Гірка тогди доля такої жінки. Муж пропиває не тільки свою працю, але і жінчине віно, а коли верне домів, то ще жінку бє, побиває і та сердешна не раз, не два

В вишневім саду ночувала;
В вишневім саду, під калиною,
Ще з малечкою тай дитиною.

Франко. Жіноча неволя, стр. 43.

По при те все жінка мусить ще тяжко працювати. На є голові ціле домашнє господарство; она від самого ранку до пізної ночі порасє ся без утину чи то в дома, чи в городі, чи в полі, а кромі сего она виключно піклуєсь дїтьми. Тяжка то все праця, тож не диво затим, що як висше бачилисьмо, дівчина лякаєсь такої долі і шукає красної.

Долю молодиць в порівнаню з долею дівчат малює найкрасше впрочім отся пісня:

Шумить вітер ліщиною, шумить травицею;
Сто раз лішше дівчиною, як молодницею.
Молодиця — невільниця, ні подивити ся,
А дівчина — волен козак, з ким хоч любити ся.

Молодиця — невільниця, куди ходит плаче,
А дівчина — волен козак, куди ходит скаче.

(Головацький. II, стр. 380.)

Но лучась і на відворот. Лучась таке, що жінка верховодить чоловіком. Случаї такі вправді дуже рідкі, но они в нинішніх часах частіші, чим давніше було.

О такій впрочім жінці-цокотусі будемо мали нагоду пізійше поговорити, а тепер розгляньмо ся, як Квітка зобразив жінок-молодиць.

Жінками, що їх Квітка ширше описав в своїх повістях суть: Настя (Маруся), Приська (Мертвецкий Великдень), Стеха (Добре роби, добре буде), Настуся (Пархимове сніданя), і Явдоха (Салдатекий патрет).

а) Настя.

Настя, се тип жінки давних часів, що зросла і виховалась серед патріархальних ще відносин, де господар дому був всім і відклику від его волі не було жадного.

Є она побожна, чесна, добра, запопадлива господиня, а привикши до сего, що „муж у всьому голова“, слухавсь его і „вже усюди стараєть ся, бєть ся, достає і вже зробить, чого мужикови захотілось.“ Супротивитись волі чоловіка свого Настя не сміє, бо се булоб проти закону. Волі власної она не має навіть в таких случаях, де розходить ся о щастє єї укованої дитини.

Коли бо Наум не хотів віддати Марусі за Василя, то Настя, хотій була рада мати его зятем, ні словом одним не стає в обороні дочки. Она плаче лиш, а коли староста більше з чемности, як з переконання, висказав догад, що то може стара мати вередує, та не віддає дочки за Василя, Настя так відповіла:

— О, батечки мої! Чи я ж би не хотіла щастя своєму дитяти! Адеже вона моя утроба! Та деж нам лучшого Василя ськати?... У нас іде по Божому, по старосьвіцьки; він мені закон, а не я йому. А чому він не віддає, я не знаю.

Сї слова Насті показують як найкрасше єї положенє дв омі і єї відносини до чоловіка, а при тїм мимоволі уносять

нашу думку ген-ген в далеку давнину, та нагадують пана Господаря в давних колядках.

Господар-се пишний, гордий, та богатий пан. Він старий чоловік, поважний, старший від всіх богів, і ті єму служать, а ангели носять го на руках.

Так малює ся Господар в колядках, а таким господарем гордим, та пишним є безперечно Наум. Як Господаря слухають иньші боги і ангели, так *mutatis mutandis* Наума слухають жінка і донька, а се як раз найліпше характеризує Настю. З одной бо сторони є се доказом єї великої зависимости від чоловіка, а з другої сторони зраджує єї неміч, котру она покриває словом: він мені закон.

Жінка українська новіших часів не корить ся так безусловно воли свого мужа. Она займає в домі поважне становище. Чоловік радить ся єї ві всіх важнійших случаях, а коли треба, то жінка і свою волю протривставить волі чоловіка, чого доказом хотійби от ся пієня:

Куди йду, туди йду
Все збираю лободу;
А я своєму муженькови
За наймичку не буду.

(Франко. Жіноча неволя, стр. 42.)

Настя, є релігійна; но побожність єї більше формальна чим з душі впливає. В нещастю бо не удає ся о поміч до Бога, не шукає спасеня в молитві, а у ворожки.

Коли бо Маруся захоріла, Настя не вміє пояснити собі є хороби фізичним законом природи, а вірить, що то „з очий“ впало на Марусю таке нещастє. Відповідно до сего хоче покликати знахорку, щоб та „злизала“, а тогди все гаразд буде. Є она отже забобонна.

Ширше автор не описав Насті в своїй повісти, але тих кілька черт доволі, щоб виробити собі докладне о ній понятє. Жінка то добра, чесна, роботяща, але слаба характером і без найменшої самостійности. Можлива річ, що десь на дні душі криють ся проблєски волі і енергії, але сих она не оказує і не окаже в відносинах з чоловіком, бо навикла до послуху і не

має інших бажань, як годити свого мужа. Та впрочім їй з тим добре і она чує ся щасливою.

б) *Приська.*

Коли Насті в даних обставинах добре жие ся, то Приська є представительною сих нещасливих жінок, котрих мужі пиячать і тратять майно. Що доля таких жінок незавидна, о тім вже висше була згадка. Тут наведемо лише одну пісню, що маює горе такої нещасної жінки.

Вчерам була, як день біла,
А нині мя журба з'їла.
Не так журба, як неволя
Побила мя лиха доля.
Моя доля в коршмі лежит,
Нагаєчку в руках держит.
Неси, мила, в коршму жита,
Як не несеш будеш бита!
Я ще жита не набрала,
Вже ся доля розгуляла.
— Як віломлю буконий бук,
Ублю тебе мила от тут!
— Не бій мене на улиці
Не роби ми ветиду в лиці!
Заведи мя тай до хати,
Будут лишень стіни знати.
Не бій мене, мужу, в ночі,
Не вібивай чорні очі!
Буде завтра ясна днина,
Будеш бити як-єм винна.
Заведи мя в комороньку,
Утни мині головоньку!
Нехай мої стіни знають.
Най ся люде не ззирають!
— Ой стій мила, годиночку,
Скажу я ти новиночку.
Твоя мати тяжко лежить,
Студеної води бажит!
— Ой най лежить, ой най буде,

Мині за нев жаль не буде,
Бо мя мала одиницю,
Тай ту дала за пияницю.

(Франко. Жіноча неволя, стр. 23).

Подібний жаль, як ось повисша молодиця, моглаб і Приська мати до своїх родичий, що ю молоденьку видали заміж за Нечипора. Сей Нечипір був приймитом єї батька і доки жили старі, він ще сяк-так вів ся. Но коли по смерти батьків Приськи він сам став господарем, звів господарство ні на що і попрошивав все, що було. При тім жінка мусіла єго нераз викупувати то з під калавуру, то з колоди. „Вже який би він не був, а все єї муж“. Тим то попереводила она все, що було в скрині із хорошої одежі: і намисто і дукачі і хрести. Що не робить тільки Приська, щоб поправити чоловіка, нічо не помагає. І просить і молить і лас і плаче, а Нечипір все своє. Що зарве, то і єго і вже несе до коршми і пропиває.

На щастє Приська належала до енергічних натур. Она терпіла довго, но коли зло перебрало міру, она взялась до енергічного і як на жінку, рідкого средства. Хоч знала, що то гріх іти жінці проти мужа, а все таки розрїшає себе від сего гріха і з словами: „хоч гріх, хоч два, жінці бити мужа, а нехай Бог простить“ побила чоловіка гаразд, ще й перепросити мужеви себе казала, що бивши єго, та втомилась.

Так отже Приська являсь тут жінкою може надто енергічною, хотяй безперечно не була она такою за свого дївова-ня, а і в початках свого замужія. Она любить свого чоловіка, мимо що він ледащо, а коли імілась рішучого средства, то довела єї до сего розпука.

Тому, на мою думку, характер Приськи не терпить нічо тым більше, шо та сама жінка при інших чоловіці моглаби бути взірцем лагідности і ніжного чутя.

в) *Стеха.*

Стеху, жінку Тихона Бруса, в повісти: „Добре роби, добре буде“ представив Квітка, як цокотуху, від котрої Тихонові спокою нема. Лас она єго і негарними словами величає між людьми.

Коли іменно Тихон повідбирав у неї і дівчат єї і плахти і юнки і намета і очінки, та ще і худобу попродав і позаставляв, щоб гроші за те все добро сховати на час голоду, Стеха жалієсь на свого мужа насамперед перед своїми дітьми, що зістала нуше старця, а там і побігла і „до сусід і до кумів і до атаманихи і до писарки і до паламарки . . . і усім, усім жалієт ся...“ А в дома, то тільки, що Тихон увійде у хату, а Стеха зараз і „підніме сварку, та лайку: за чим повідбирав худобу і єї і дїтську, за чим позоставляв, де гроші подївав?...“ То Тихон Брус бувало слухає, слухає, а далі терцю вже му не стане, то силоне і вийде з хати. Не сидить тогди і Стеха в хатї, а розсердившись вельми на чоловіка, та до жіночок, а ті давай складати ся на горілочку. „Бач празник і розигри“.

Характеристика Стехи, як бачимо з повисених слів, не лестна, та поступованє єї вповні зрозуміле і ледви найде ся яка жінка, щоб в даних обставинах не поступала подїбно їй. Конечно, Стеха не розуміє, чому се чоловік єї так робить, але то вже не єї вина.

Она бо виступає проти чоловіка не тільки сама за себе, але в більшій мірі за своїх доньок, що не будуть мали в що одягнутись і показатись „між люди“, як слід, бо Тихон майже всю одїж у них повідбирав.

Через гнів Стехи промовляє ту найперше серце материнське, а відтак і жаль за марно страченою, після єї думки, працею. Вжеж бо в те добро, яке у Тихонів було, не мало пішло єї праці. Она гірко наробилась, щоб роздобути який грїш на плахту, чи там на юнку для дівчат, щоб їх прибрати і укладати де що на віно. Будучність єї доньок є і головним мотивом вєїх єї забігів і старань.

Звісно, люди лають таку матір, що не придбала нічо для доньок, кажуть, що ледащо, а „повна скриня добра“, се такє слово, що містить в собі найбільшу похвалу і гордість матери і господинї. Томуж про „добро“ виразно говорить ся в піснях весільних.

Так в часї вінкоплетин, коли молоду зачешуть, співають:

А деж твої, Марисуню, скриньочки,
Ой що в них стоять стоньочки?

(Твори Волод. Навроцького Т. I, стр. 33).

Ще виразнійше видно се із другої весільної піснї, що єї співають, коли молода збираєсь їхати в дїм молодого.

Хвалила ся княгиня,
Же дарів повна скриня.
Підїте, принесїте,
Нас бояр прикрасїте.

(Головацькій, III, 2, стр. 280).

або:

Далїсьте нам дївку,
Дайтеж нам і постїлку:
Сїм подушок з комори
Чтири воли з обори.

(Ibidm. стр. 240).

Розумієсь затим, що Стеха мусїла дбати про славу, бо інакше мїгби був єї стрїнути закид недбалої матери, що бу-лоби великим для неї соромом.

Крім сего Стеха мала ще одну причину до сварки з чоловіком. Сею причиною була ображена єї гідність жінки і господинї. Тихон забираючи жінчинї річи зі скринї, не каже, чому так робить, не вважає потрібним порозумітись в так важній справї з своєю дружиною, а все, що робить, то тільки він о тім „зна“, а більш і ніхто.

Не дивниця отже, що Стеха протестувала, як могла і умїла; і певна річ, що она не гірша, чим загал молодичь.

г) Настуся.

Настуся — се така жінка, що не робить чести нашому жіноцтву. Она є одним з найновїших типів, і як каже Сумцов має своє віще значінє⁴⁾. Она виходить за свого чоловіка не з любови, а з простого рахунку. Чоловік бо єї Пархим Шервертень, дурненький собі був і то таки крїпко, та за те був він богатир, „а через таку благодать дівчата не дуже дивлять

⁴⁾ Київск. Стар. Августь, 1893, стр. 192.

ся, чи парубок хороший, чи поганий, чи розумний, чи придурковатий: аби в кишені повно було⁴.

Ось і ту так само. Ледви Пархим задумав женитись, а знайшла ся Настуся, дівка бойка, що сама себе посватала за него. Пробуваючи довгий час в наймах у городі, вернула она в рідне село вже морально зіпсута, а стрінувши на своїй дорозі Пархима, вона і підлізла до нього з своїми теревенями... а завтра вже і рушники подавала, а в неділеньку і весілля одбули! Люди дивували ся, чи не навіжена ся Настуся, а вона собі і байдуже: Нехай, що хочуть, говорять, а я своє робити му. Тай принялаж ся добре.

Швидко взяла чоловіка так в свої руки, що той сердега ледво дихав. Забрала ціле его добро, а годувала сухим кавалком хліба. Добрим словом не пошанувала. Ласкавшою за се була для чужих людей, проїзжих. І купець і панч і крамар і ремесний і школяр, як тільки їдуть через слободу, то вже невідмінно зайдуть до Настусі і зістануть ся на ніч. Пархим усю ніч сторожить коний постояльцевих, а Настуся забавляє ся з гістьми.

„А зубата була! Вже не заїдай ся з нею нікто. Тільки зачепи її, так разом, як залящить, затрещить, загомонить... перекоренить і батька і матір і увесь рід і таких прикладок поприкладас, що і не додумась ся, відкіля она усього набрала ся. І вже її ні за що не переговориш.“

Такі жінки, як Настуся, рідко на щасте, лучають ся між нашим народом. Рекрутують ся они або з городів, або суть то так звані: „дворки,“ о котрих ось що каже народна муза:

Оженив ся чоловік, тай на якесь лихо,
Тепер дома, як в млині, ніколи не тихо.

І пещанца і ледаща, до того лихая;
Скажи їй яке слово, осою ся кине.

А стодола відчинена, гості люльки курять,
Щоб з дороги не приїхав, жівкою ся журят.

(Голованкій, III. 1. стр. 179—180.)

Загал жіноцтва цїнить високо свою гідність жіночу, а коли попадають ся між ними деякі схиблені одиниці, то в наслідок

деморалізуючих впливів зі вні. Служба по містах неус морально більські дівчата, що то онісля вносять розлад в родинне жите і село.

Деморалізуючим чинником є рівнож заводи фабричні, чи радше жите по фабриках. З сеї причини Сумцов і пише, що тепер в Харкові і околици тяжко найти Маруся і Оксан, а множать ся Настусі, котрих що раз більше. На щасте Настуся чим раз менше, чим дальше від Харкова, а майже зовсім їх нема на двацять, трицять верств від города, стаций желізничих і фабрич¹).

д) Явдоха.

Замітний ще оден тип жінки в „Салдатскім потреті“ а то тип Явдохи, перекупки. Такі перекупки, паланишниці бублейниці і иньші вже з заводу свого сварливі і як заговорять усї враз, так і нічого не розбереш; мов на лотоках вода шумить Та вжеж не яка будь мусіла бути Явдоха Колунайчиха, молодця гарна, коли то над усїми перекупками старшувала.

Одчг на ній богатий, та тільки очінок, хоч парчевий, а ви-тертий: самі нитки. Кожух білих смушків під тяжиною і бабаком обложений, тільки, що скрізь на ньому дїрки. Спідницю мала каламаймову, але не можна було угадати вже цвїту, бо дуже замазана олієм.

Коли перекупки зійшли ся на торг, то поки вибрали собі місце, де мали з крамом розейсти ся, Явдоха вперед ворожила. Ворожба ся відбувала ся ось в який спосіб. Явдоха брала з чужої коробки паланицю, ставала на схід сонця, тричи хрестила ся, тай котила паланицю навпаки сонця. Там де паланиця упала, там сїдала з своїм товаром, сховавши вперед чужу паланицю між свої і розсаждала молодиць побіч себе в сей спосіб, що які були богатіні тих близше себе, а бідних на товар так на самий хвіст, у куток призначала.

Перекупки не противились, бо Явдоха, козир-баба була, тай цокотуха така, що аж-аж. Коли приняла ся над перекупками атаманувати, то вже не даром, бо она їх в кождїй потребі обороняла. За теж жадала від себе і безвзглядного послуху, бо нехайби котра не послухала її, то так і зараз нашла

¹) Кієвск. Стар. Августь, 1893 стр. 191—192.

Сій собака олій вино, там п'яний поточить ся, та коробку переверне і вже досить, що даром не мине ся.

Коли-ж часом органом своїм не могла оборонитись від напасти і треба було іти по правду до властей, то звісно, она нікого не залякне ся: ні десятекого, ні голови, ба навіть і самого писаря. Знайде до них все дорогу. З порожніми руками та до старшини, звісно, ніяково іти. Знає тоє Явдоха, та набере бубликів, чи чого там опять з чужої коробки і іде з поклоном. І не було случаю, щоб не вимолила, чого їй треба.

В) Тип матери.

Шевченко описуючи долю матери-покритки, говорить, що на землі нема нічо красшого, як мати з дитиною на руках. Образ сей так поета зворушає, що він готов молити ся перед материю, пеначе перед образом Богородиці, що Христа в світ привела. Велику ту отже почесть віддає Шевченко матери і справді она на се заслугує, коли зважить ся, кільки така матір мусить переболіти, та перетерпіти, поки дитина єї виросте і дійде до свого хліба.

Вона серед ночи встає
І стереже добро своє
І дожидає того світу,
Щоб знов на його подивитись, —
Наговоритись... „Це мое,
Моє!“... і дивитця на його
І молитесь за його Богу,

щоб Господь ховав єї дитя здорово, та щоби она мала колись з своєї дитини потіху. І дитина ще в целенах, а бідна мати віщує їй вже будучність, та тішить ся, та гордить нею, що коли вийде на улицю, то

Гордїйше самої цариці,
Щоб людям, бачте, показать

Своє добро... — а подивитця!
Моє найкраще над всіма!

А гляне хто тільки ненароком на дитину, то мати вже так радїє, така весела і щаслива, що здає ся їй

. все село
Весь день дивило ся на його,
Що тільки й дива там було,
А більше не було нічого.¹⁾

Такими красками малює Шевченко матір, єї клопоти і журби, та zarazом гордоці і щастє, якого она дізнає за своєю дитиною, а подібною до сеї що й по описаній матери є в повісті: „Сердешна Оксана“ і

а) Векла.

Векла є вдовою, але она має доньку одиначку, Оксану, і любить її над усе в світі і здає ся, жите за ню віддалаби. Знаємо вже, якою була Оксана, тож не дивниця, що серце матери прилягло так горячо до своєї нестїйки.

З'ушнїяє бувало Векла Оксану, щоб на улицю не бігала та дома за діло приняла ся, але нехай но тільки Оксана зачне і цілувати, та приговорювати, та візьме ся пильно за роботу, то Векла м'якне як віск. „І веселоб то їй з нею і жалкує оставити коло себе, щоб не сумувала і боїть ся ю пустити, щоб часом... дївча молоде, щоб не згубила слави.“ А там подумас собі, що доти доньці щастя, доки з нею, що у чужої матери не можна буде гуляти і дає дочці волю, щоб мала по чім згадувати молодїсть. Тому то і не надто силує доньку до роботи і убирає ю, як паву, щоб Боже борони, люди доньки не гудили.

Колиж почує, що чужі люди вихваляють єї доню, то вже цілує її і вицїлює всю, приговорюючи: „Ти, моя донечко, ти моя ластівочко, ти моя краса, ти моя слава.“

Векла, що правда, радаб доньку все при собі мати і нею втішатися, та она знає, що не весь вік Оксані дївувати, що донька колись ю мусить покинути і заведе собі своє хозяйство. Тож она вже задалегідь оглядає ся за зятем, і звісно, молит

¹⁾ Кобзар, Львів, 1893. II, 131—132.

ся Богу, щоб який гарний, та чесний парубок лучив ся. Коли-ж Оксана противить ся бажаню матери і не хоче виходити за між за жадного з сільських парубків, Векла боліє з за подібної примхи своєї доньки, але не силує ю, як то нераз буває, а тільки плаче нишком, та просить доньку, щоб опам'яталась.

— Їй, доню, — наминає бувало Векла Оксану — киць такі горді думки. Се тобі смущенне від нечистого. Господи нас борони від його! Гляди тільки, щоб тебе сї думки не завели у погибель... нехай тебе сохраниць Мати Божа!

Обави Векли здійсниди ся однакож скоріо. На старости літ своїх зазнала она страшного сорому. Донька сї, що ю так горячо любила, покинула ю і она лишилась сама однісінька з тяжким болем в серці, без помочи і пристановища, бо зі люди вигнали ю навіть з власної хати.

І не остало ся нікого
З тобою дома... Нагоди
Старої нічим одягти
І витопить зімою хати,
А ти не здужаш і встати,
Щоб той огонь хоч розвести!

(Ibidm, стр. 192).

Удар був тяжкий, тож на страшну вість о поступку доньки Векла мало з ума не зійшла. „То кричала, щоб ловили салдатів, що вкрали в неї душу, що вже вона не чоловік, що вона колода, ні на що не потрібна, то помовчить, тай стане людий до себе прохати на весілле, що вона йде за капітана і почне повязувати собі на голову що небудь замість скиндячок, тай заведе весільних пісеньок... А як, каже, приведу собі доцю, Оксаночку, гарну, та прегарну... то я її за ніжки, та об лавку! Убю гадюку, убю змію!“

Тільки і лихословія вийшло з уст матери на доньку. На більше серце матери не могло здобутись, а і сей оклик негодованя витворила лиш перша хвиля розпуки, зойк нагло зраненого серця. На дві душі любов Векли до Оксани не вигасла. Она ю любить, як давнійше і коли Оксана вернула назад до

матери, она ю не відтручує, а приймає опять до себе збудившу дитину і горне до своєї груди, та серця.

Не без вини і Векла, що надто вірила доньці і давала їй у всім волю, но мимо всего, все она лишить ся образом люблячої матери — страдальниці.

Таких материй малював Шевченко в своїх поемах: „Неофітах“, „Наймичці“ і и.; такими люблячими являють ся они і в народних піснях.

Коли дівчина виходить за між, жалібно процає ся з своєю ненькою, бо у чужої матери не зазнаєть она того серця, що у своїй, — жалує ся, коли чоловік її не любить і збиткує ся над нею, а і мати навідує ся до своєї доньки, чи не зазнає она кривди. Розпитує щиро про жите, жалує, старає ся як небудь нещасливу доньку потішити, а навіть забирає її назад з собою домів.¹⁾

б) Домаха.

Другим типом матери, котру лиш Квітка кількома пертами схарактеризував, служить Домаха в повісти: „От тобі і скарб“. Є она неначе доповненєм Векли, бо Квітка як раз підніє ті сторони сї характеру, котрих Векла не мала нагоди виявити. Домаха бо є також і свекрухою і от тут як найкраще видно єї поступованє з власними доньками, а невістками.

Немошненька вже она собі, тож і не приймає ся за роботу, а тільки порядкує, та знай гримає, звісно, на невістку. Своїх доньок жаліє, орудує лиш невістками. До невістки скаже: а внеси но, доню, дровець, а затопи, доню, піч, а перестав сюди, доню, жлукто, та усе доню, та усе з ласкою. А на дочку так усе гримає: Чи довго тобі казати, щоб ти достала от там берц, та пополуднувала? Чи ти знаєш, що як ти обідала тай доси нічого не їла? Або: чи договорюєь я тобі, щоб ти покинула прясти, та ляговилась швидче спати? Бач, яка неслухняна! Лихо з нею!“

От так то усї матери нападають на своїх доньок — кивчить Квітка, а се і не дивниця, бо як знов автор на иньшій місци говорить, „нема на сьвітї нічого лучшого і Богу милїшого, як серце матери до своїх діточок. Господь місто себе

¹⁾ Народн. пісня Гал. и Угорск. Руся, III, 2, стр. 291.

дав нам на землі, родителів: батько, щоб навчав, та до розуму доводив; а щоб чоловік молодий з дуру не затужив, та не збив ся з пантелику: так тут мати з такою любовію, як сам Господь милосерний до нас грішних.“

* * *

Так отже скінчилися перегляд типів жіночих у Квітки і коли порівнаємо типи дівчат з тинами жінок, то в представленю одних і других побачимо у Квітки не одну міру.

Коли бо дівчат представляв Квітка з чувством і так сказати поважно, то жінок молодиць представляв більше з шуточного боку, а винявши одну Насті в повісти Маруся, являють ся они ще до того і сварливими, та злющими. Коли дальше в опису дівчат ціла акція повісти обертає ся лиш коло особи тої дівчини, то про жінок Квітка лиш мимоходом, так кількома словами, та намеками згадує. Жінки служать лиш до декорації, і тому ми мусимо донерва з кількох порозкидуваних в цілій повісти черт уробити собі понятє о їх характері.

Правда, черти ті характерні і правдиві і до днесь не втерляли нічо з своєї вірности і свіжости. Тому то велика заслуга Квітки, що вмів так підхоплювати жите з ріжних его боків і вірно передати потомности.

ЗВІР УЧИТЕЛЬСКИЙ

2-й выпуск 1908 года

№	Имя автора, название произведения	Учеб. предмет и класс	Стр.
1	Григорий Иванович, повести	рус. язык, 4-й класс	1-10
2	Дмитрий Иванович, повести	рус. язык, 4-й класс	11-20
3	Александр Иванович, повести	рус. язык, 4-й класс	21-30
4	Дмитрий Иванович, повести	рус. язык, 4-й класс	31-40
5	Степан Иванович, повести	рус. язык, 4-й класс	41-50
6	Иван Иванович, повести	рус. язык, 4-й класс	51-60
7	Александр Иванович, повести	рус. язык, 4-й класс	61-70
8	Дмитрий Иванович, повести	рус. язык, 4-й класс	71-80
9	Иван Иванович, повести	рус. язык, 4-й класс	81-90

ШКІЛЬНІ ВІСТІ.

І. ЗБІР УЧИТЕЛЬСКИЙ

з кінцем шкільного року 1898.

Число п.	Імя і прізвище, службове становище учителя	Учив предметів в класах :	годин на тиждень
1	Григорій Цеглиньский, директор	яз. латинського в VII, пропед. фільоз. в VII. і VIII. класі.	9
2	Андрей Чичкевич, професор в VIII. р.	яз. лат. в I. б, грецького в V. і VII кл.	17
3	Дмитро Левкевич, профес., звідатель рускої бібліотеки для учеників.	яз. руского в V.—VIII., німецького в пригот. кл.	18
4	Дмитро Чеховский, професор	в II. півр. на відпустці задля подорожи наукової по Італію і Греції.	—
5	Северин Зарицкий, професор, господар кл. VIII., завід. приборів наукових до геогр. і історії.	яз. нім. в II., істор. і геогр. в IV., VI.—VIII. кл.	19
6	Іван Малиновский, професор, господар кл. V., завід. німецької бібліотеки для учеників.	яз. німец. в III., V.—VIII. кл.	20
7	О. Іван Савчин, професор	релігії в приготов., I. а, I. б, II.—VIII. кл.	20
8	Алексей Ярема, професор, господар кл. VI., завід. учительської бібліотеки.	яз. лат. в V. і VI., грец. в VI. кл.	17
9	Володимир Кміцикевич, учитель, господ. кл. IV.	яз. лат. в III. і IV. кл., грец. в IV., мат. в при- готов. класі.	19

Число п.	Імя і прізвище, службове становище учителя	Учив предметів в класах:	Годин на тиждень
10	Іван Прийма, учитель, господ. кл. III.	яз. лат. і грец. в VIII. кл., грец. в III., німецк. в IV., мат. в I. б.	22
11	Казим. Іван Ціммерманн, учитель, завід. поль. біб. для учеників.	яз. польского в кл. пригото- тов., I. а, I. б—VIII.	21
12	Іван Мануляк, учит., завід. природ. габінету.	мат. в кл. II., III., IV., іст. природи в кл. I. а, I. б, II., III., V. і VI.	21
13	Др. Григорій Величко, іспит. заступ. учителя, господ. кл. I. б.	яз. німец. в кл. I. б, геог. і історії в кл. I. а, I. б, II., III., і V.	22
14	Іван Німців, заступ. учит., завід. фізикаль- ного габінету, госп. кл. VII.	мат. в кл. V.—VIII., фіз. в IV., VII.—VIII.	21
15	Іван Франчук, заступ. учит., господ. кл. I. а.	яз. руск. в кл. II.—IV., нім. в I. а, мат. в I. а,	18
16	Василь Винар, заступ. учит., госп. кл. II.	яз. лат. в I. а і II. кл., руск. в I. а.	19
17	О. Омелян Кормош,* катехит в народних школах, госп. пригот. класк.	яз. руского в приготов. і I. а, калігр. в приготов.	12

Учителі надобовязкових предметів:

Число п.	Імя і прізвище, службове становище учителя.	Учив предметів:	Годин на тиждень
1	Дмитро Чеховский, я. в. в П. п. Г. Цеглинський	каліграфії в кл. I. і II.	2
2	Северин Зарицкий, я. в.	істор. рідного краю в кл. IV. і VII.	3
3	Іван Прийма, я. в.	гімнастики в 3 відділах.	6
4	Др. Григорій Величко, я. в.	істор. рідного краю в кл. III.	1
5	О. Омелян Кормош, я. в.	співу в 4 відділах.	4
6	Антін Жураковський, управитель школи народної.	рисунків в 2 відділах.	4

II. Зміни в учительськiм зборi

i що важнiйшi постанови ц. к. шкiльних властей в ш. р. 1898.

1. Є. Е. П. Міністер В. і П. уділив рескр. з д. 6. червня 1897 ч. 8135 проф. Д. Чеховському піврічної відпустки на другий піврік ш. р. 1898 і стипендію в сумі 1000 зр. на наукову подорож до Італії і Греції. (Рескр. В. Р. ш. к. з д. 23. червня 1897 ч. 12.917).

2. Є. Е. П. Міністер В. і П. заіменував рескр. з дня 24. липня 1897 ч. 18.273 заступника учителя в тутешній гімназії Івана Мануляка дійсним учителем в тій самій гімназії. (Рескр. В. През. Р. ш. к. з дня 21. серпня 1897 ч. 327).

3. В. Рада ш. к. признала рескр. з дня 18. вересня 1897 ч. 21492 проф. Алексєви Яремi перший додаток п'ятилітній.

4. В. Рада ш. к. уділила рескр. з дня 6. грудня 1897 ч. 29746 проф. Д. Чеховському відпустки на місяць січень 1898, щоб приготував ся до наукової подорожжi за границю.

5. В. Рада ш. к. признала рескр. з дня 23. грудня 1897 ч. 31293 п. Альойзії Леонтинї Наконечній, вдові по бл. п. А. Наконечнім, професорі тут. гімназії, цілу вдовичу пенсію wraz з додатками на вихованє двоїх дітей.

6. Є. Е. Пан Міністер В. і П. признав рескр. з дня 14. грудня 1897 ч. 31156 проф. Андрєви Чичкевичови осьму службову рангу. (Рескр. В. През. Р. ш. к. з дня 31. грудня 1897 ч. 512).

7. Є. Е. П. Міністер В. і П. дозволив рескр. з д. 13. червня 1897 ч. 14343 і на дальше Дирекціям гімназійальним звільняти бідних учеників I. класи від ношеня мундурків. (Рескр. В. Р. ш. к. з д. 2. липня 1897 ч. 13579).

8. В. Рада ш. к. віддала рескр. з дня 9. серпня 1897 ч. 15547 в ш. р. 1898 науку предметів надобовязкових в тутешній гімназії слідуєчим учителям: науку історії рідного краю в IV., VII. і VIII. класї проф. С. Зарицькому, в III. кл. Дру Г. Величкови, науку каліграфії проф. Д. Чеховському, науку рисунків управителеви школи народної в Перемишля А. Жураков-

ському, науку співу о. О. Кормошеви, а рескр. з дня 16. вересня 1897 ч. 20630 науку гімнастики уч. I. Приймi.

9. В. Рада ш. к. приняла рескр. з дня 2. жовтня 1897 ч. 22018 виданє Корнелія Непота Людвіка Сала до ужитку шкiльного в гімназіях з руским викладовим язиком.

10. В. Рада ш. к. приняла рескр. з дня 2. жовтня 1897 ч. 19673 книжку Петра Огоновского „Учебник фізики для низших шкiл середних“ до ужитку шкiльного в гімназіях з руским викладовим язиком.

11. В. Рада ш. к. приняла рескр. з дня 2. жовтня 1897 ч. 20014 книжки: 1) Ф. Прухницького Вправи латинські для III. класи, переложив і скоротив Іляріон Огоновский, 2) Дра Ж. Самолєвича Граматика латинського язика ч. II, Складня — переложив Іляріон Огоновский, до ужитку шкiльного в гімназіях з руским викладовим язиком.

12. В. Рада ш. к. приняла рескр. з дня 3. жовтня 1897 ч. 20989 книжку п. з. Л. Їрман і К. Петєлєнц Вправи німецькі для II. класи шкiл середних, вид. 3, до шкiльного ужитку в середних школах з польським викладовим язиком.

13. В. Рада ш. к. приняла рескр. з дня 20. жовтня 1897 ч. 25739 книжку п. з. Історія і статистика авєстро-угорської монархії, написав Др. Л. Фінкель і Др. С. Іломбiвський до ужитку шкiльного в VIII. кл. гімназійальній і VII. кл. шкiл реальних.

14. В. Рада ш. к. приняла рескр. з дня 20. жовтня 1897 ч. 23882 книжку п. з. Виписи польські для I. кл. шкiл гімназ. і реальних, уложені через Ф. Прухницького і Й. Вуйціка, вид. 3, до ужитку шкiльного при науці польського язика.

15. В. Рада ш. к. приняла рескр. з дня 20. жовтня 1897 ч. 23883 книжку п. з.: В. Закшевський Всемирна історія на вишi класи шкiл середних, т. II., Історія середних віків, вид. 2, до шкiльного ужитку.

16. В. Рада ш. к. приняла рескр. з дня 17. жовтня 1897 ч. 2373 книжку п. з.: Л. Їрман і К. Петєлєнц Вправи німецькі для IV. класи шкiл середних, вид. 2, до шкiльного ужитку.

17. Є. Е. Пан Міністер В. і П. постановив рескр. з дня 11. червня 1896 ч. 13582, щоби всі школи тримались в будучности при співі Народного гимну нормальної мелодії. (Рескр. В. Р. ш. к. з дня 30. жовтня 1897 ч. 18681).

18. В. Рада ш. к. приняла рескр. з д. 1. падолиста 1897 ч. 23.881 книжку п. з.: Катехизм католицької релігії для молодіжи в середніх школах, написав О. Др. І. Слюсарж, до шкільного ужитку в І. класі.

19. В. Рада ш. к. приняла рескр. з д. 14. грудня 1897 ч. 25.169 книжку п. з.: Ломвіцький А. М. Мінеральогія для нижчих клас в середніх школах, вид. 4, до шкільного ужитку.

20. В. Рада ш. к. приняла рескр. з д. 3. лютого 1898 ч. 2313 книжку п. з.: Ф. Конарський Коротка граматика польського язика для IV. класи шкіл 8- і 6-класових, до шкільного ужитку в І. II. класі середніх шкіл.

21. Є. Е. Пан Міністер В. і П. затвердив рескр. з д. 9. грудня 1897 ч. 28.648 нові правила шкільні, уложені В. Радою ш. к. на підставі внесень всіх учительських зборів в Галичині (Рескр. В. Ради ш. к. з д. 3. січня 1897 ч. 31.067.).

22. В. Рада ш. к. приняла рескр. з д. 6. марта 1898 ч. 763 видане творів Тацита через А. Віднера і І. Старомійського, накладом Ф. Темпского до шкільного ужитку.

23. В. Рада ш. к. приняла рескр. з д. 7. марта 1898 ч. 3658 книжку п. з.: Проф. Дра Анатоля Левіцького Начерк історії Польщі і получених з нею руских країв, вид. 2, скорочене, до ужитку шкільного при науці історії рідного краю в вищих класах середніх шкіл.

24. В. Рада ш. к. приняла рескр. з д. 22. марта 1898 ч. 6771 книжку п. з.: Читанка руска для четвертої класи шкіл середніх, до ужитку шкільного в гімназіях з руским викладовим язиком.

25. В. Рада ш. к. приняла рескр. з д. 3. червня 1898 ч. 9412 книжку п. з.: Ямрутевич Мечислав Геометрія поглядом для нижчих клас гімназіальних до ужитку шкільного в середніх школах.

26. В. Рада ш. к. приняла рескр. з д. 11. червня 1898 ч. 11.106 книжку п. з.: Самолевич Жимонт Коротка граматика язика латинського для кл. I. і II., вид. 4. до шкільного ужитку

III. Плян науки.

а) Предмети обовязкові:

Класа приготовляюча. Господар класи: о. О. Кормош.

Наука в класі приготовляючій відбувала ся після плану, визначеного для VI. кл. шкіл народних вишого або мійського типу, із змінами порученими рескр. Високої Ради Шкільної кравею з дня 20. падолиста 1894 ч. 25.098.

Класа I. (відділи а, б). Господарі кл.: а) І. Франчук, б) Др. Г. Величко.

Релігія 2 год. на тиждень. Катехизм А. Тороньського взято і повторено цілий.

Язык латинський 8 годин на тиждень. Читанс ортоепічне и правила наголосу; 5 деклінацій правильних, правила о роді; прикметники і їх степенованс; заіменники особові, вказуючі, взглядні, питайні і неозначені; числівники основні і рядові. В II. півроці відміна глагола *sum*, 4 правильні кон'югації, глаголи на *io* і *deponentia*, побіч сего що важійші приіменники і сполучники. Науку граматичну (після підручника Дра Самолевича-Цеглинського) вправлювано на уступах з книжки для вправи тих самих авторів. На підставі перероблених речень як і більших уступів до читаня §§. 1—25 ведено розмови латинські вже від I. півроку. Задачі письменні (по 6 тижнях науки) що тижня в школі, з кінцем півроку і домові.

Язык руский 3. год. на тиждень. Нова правопись; з граматики Дра Стефана Стоцького перероблено речене подинче, елементарно речене зложене, звичайніші роди речень побічних і знаки розділові, відміну імен і глагола, рівномірно до науки язика латинського: принагідно найважійші правила звукові, прочі части мови і головійші правила складні. З читанки рускої читано, пояснювано і оповідано майже всі уступи прозові і поетичні; що красні уступи поетичні виголошувано з пам'яті. Задачі письменні, з початку диктати, що тижня, опісля на перемену вправи правописні і задачі — 4 на місяць, сразу шкільні, опісля і домові.

Язык польский 2 год. на тиждень. З граматики А. Малецкого перероблено материял граматичний після плану, ви-

значеного для язика руского. З читанки „Wypisy polskie dla n. gimn. t. I.“ читано, розбито і оповідаю 85 уступів прозових, 92 поетичні, з котрих красні виголошувано на пам'ять. Що днів 15 задача домова або шкільна.

Язык німецький 6 год. на тиждень. Після підручника Л. Германа і К. Петеленца, в рускїм переводі О. Калитовського черероблено розставку слів в реченю, відміну імен і дієслова, применники і сполучники на прикладах тогож підручника. Перероблений матеріал граматичний і словний використовувано на розговори з першу руско-німецькі, опісля самі німецькі. Деякі уступи з прав виголошувано на пам'ять. Що тижня задача шкільна.

Географія 3 год. на тиждень. Підручник Бенонього-Матієва викінчено цілий. Ученики рисували мапи на таблиці і зошитах.

Математика 3 год. на тиждень; в першїм півр. аритм., в другім одна год. арифметики, 2 геометрії. З арифметики П. Огоновського перероблено десяточний уклад, чотири головні ділання числами цілими и десятичними, рахунки числами мноґоіменними, подільність чисел, розкладане на чинники перві, найбільша спільна міра, найменша спільна мноґокроть, дроби. З Геометрії Мочійка-Савіцького: ліній пряма, коло, кути, трикутники. В кождім конференційнім періоді задача шкільна, на кожду годину вправи домові.

Історія природи 2 год. на тиждень. В перших шести місяцях зоолоґія (після підручника Івана Верхратського): ссавці і наїкомці; в чотирох послїдних місяцях ботаніка (Ростаїньського-Верхратського); козелцеваті, хрестоцвітні, мідаловаті, малиноваті, ябловаті, рожеваті, слизоваті, билиноваті, губаті, ліліваті, пальми.

Класа II. Господар класи: В. Винар.

Реліґія 2 год. на тиждень. Історія біблійна Старого Завіта після підручника А. Тороньського викінчена.

Язык латиньський 8 год. на тиждень. Грамат. як в кл. I, вправи Самолевича-Коцовського. Повторене правильної відміни імен і глаголів; неправильна відміна імен і глаголів; головні правила із складні, надто *constr. ass. cum inf., nom.*

cum. inf., складня причастників, *gerund. gerundiv. adverbial, praepositiones*. Науку граматичну вправлювано на дотичних прикладах з книжки до вправи. Розмови латиньські на підставі лектури. На місяць 3 задачі шкільні і 1 домова.

Язык руский 3 год. на тиждень. З граматики повторено і доповнено науку о реченю поєдинчим і зложенім та реченях побічних і єго родах. В II. півроці повторено і доповнено науку о формах, а то відміну імен і дієслова в всїх видах деклінаційних і кон'юґаційних. Читанку руску для II. кл. прочитано цілу; що красні уступи з прози і поезії виголошувано на пам'ять. Задач місячно 3, на перемену домові і шкільні.

Язык польський 2 год. на тиждень. Граматика як в класі I. Наука граматична після пляну, визначеного для язика руского. Читанку „Wypisy pol. dla kl. II.“ прочитано майже цілу, уступи прозові оповідаю і що красні виголошувано на пам'ять. Практичні вправи в мові на підставі лектури. Поетичних уступів перероблено 24, виголошувано 15. Що 14-днів задача домова або шкільна.

Язык німецький 5 год. на тиждень. Повторене і доповнене науки о відміні імен і глаголів; глаголи міцні і неправильні; з невідмінних частин мови: применники і сполучники. Весь матеріал перероблено на дотичних вправах Л. Германа і Петеленца в перев. Калитовського методом як в кл. I. Задач місячно 4, переважно шкільні.

Історія і географія 4 год. на тиждень, т. є. 2 години історії, 2 географії. З історії викінчено віки старинні після підручника Семковича-Льницького, з географії: Азію, Африку, полудневу Європу і Анлію після підручника Вахнянина. З послїдною наукою лучилась і наука картографії.

Математика 3 год. на тиждень, на перемену одна година арифметики, друга геометр. З арифметики наука о дробах, відношеня і пропорції, правило трех, рахунок процентовий і дисконтний, після підручника П. Огоновського. З геометрії симетральні лінії і кути, пристайність трикутників враз з приміненем, коло, чотири- і мноґокутники, після підручника Мочійка-Савіцького. Задачі як в класі I.

Історія природи 2 год. на тиждень. В I. півр. зоолоґія: птиці, гади, земноводні, риби, науковці, шкаралунці.

Кодла: хроби, мякуни, іглюскірці і ямочервни, після підручника Івана Верхратського. В II. півр. ботаніка (після підручника Ростафінського-Верхратського): округкові, мотильковаті, зложені, базькові, трави, зазулиці, шпилькові, ператні, мохові, перворости.

Класа III. Господар класи: I. Прийма.

Релігія 2 год. на тиждень. Історія біблійна Нового Завіта після підручника А. Тороньського викінчена ціла.

Язык латинський 6 год. на тиждень: 3 год. лектури, 3 граматики. З Корнелія Непоса прочитано: Aristides, Simon, Eraminondas, Pelopidas, Miltiades, Themistocles, Hannibal в виданю Саля, приватно: Alcibiades. На підставі лектури ведено розмови або подавано основу в язиці латинським. З граматики Самолевича-Огоновського перероблено пом., accus., dat., genet., ablat., грам. §§ 1—68 на відповідних примірах Прухницького-Огоновського. Що 14 днів задача шкільна, що 3 т. домова.

Язык грецький 5 год. на тиждень. З граматики Курція-Борковського перероблено відміну імен і глагола аж до II. кл. глаголів, на вправах Шенкля-Цеглиньського §§ 1—74. Задач місячно 2, на переміну домові і шкільні, почавши від другої половини I. півроку.

Язык руский 3 год. на тиждень. Підручник граматичний як в кл. I. Перероблено систематично складню падежів, а в II. півроці систематично відміну імен, невідмінні частини мови і знаки розділові. З читанки для кл. III, прочитано майже всі уступи прозові і поетичні для сеї класи визначені; уступи поетичні і що красиві з прозових виголошувались на пам'ять. Короткі вісти про жите і письма писателів, котрих твори читано. Що 2 неділі задача на переміну: домова і шкільна.

Язык польський 2 год. на тиждень, 3 граматики А. Малецького перероблено систематично складню згоди і падежів, опісля відміну імен; повторено невідмінні частини мови, правопис і знаки розділові. З читанки „Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie“ прочитано 54 прозових і 21 поетичних уступів, що красиві поетичні виголошувано на пам'ять. Що місяця 2 задачі, на переміну домові і шкільні.

Язык німецький 4 год. на тиждень. Повторено відміну імен і глагола з клас попередних, почім з науки о складни взято після граматики Петеленця складню згоди і падежів. З читанки Дра Германа-Петеленца-Калитовського прочитано і по відповіднім поясненню оповідано всі уступи. Що місяця задача домова і шкільна на переміну.

Історія і географія 3 год. на тиждень, на переміну одна година історії, друга географії. З історії (підручник Інделі—В. I.) окінчено віки середні. З географії (підручник Вахнянина) взято з дотичною картографією краї середньої, північної і західної Європи, Америки і Австралії. З історії краєвої: Історія Руси і Польщі до року 1492.

Математика 4 год. на тиждень. З аритметики чотири головні ділання загальними числами і дробами, другий степень і корінь. З геометрії обводи і поверхности, твердження Пітагора, переміна і поділ фігур прямолінійних, подібність трикутників. Підручники Мочнік-Дейницького. Задачі як в класі II.

Історія природи 2 год. на тиждень. В I. півр. фізика: свойства тіл, теплота, елементи і їх важніші получення після підручника П. Огоновського; в II. півроці мінеральогія (після Ломницького-Верхратського).

Класа IV. Господар класи: В. Кміцикевич.

Релігія 2 год. на тиждень. Літургіку А. Тороньського викінчено і повторено цілу.

Язык латинський 6 год. на тиждень: 4 год. лектури, 1 год. граматики. Лектура: 1) Caesaris commentarii de bello Gallico l. I. 1—29; II. 1—39; III. 7—19; V. 1—51; VI. 11—24; VII. 1—14; приватно l. I., III., IV., VI., VII. На підставі лектури розмови латинські, а що красиві місця на пам'ять. 2) P. Ovidii Nasonis carmina: Philemon et Baucis. Arion, De vita sua. При тим засади латинської метрики. З граматики повторено складню падежів, а перероблено складню глагола, часів і способів §§ 69—141 на відповідних прикладах, укладаних з лектури. Задачі як в кл. III.

Язык грецький 4 год. на тиждень. Повторено предмет з кл. III. і викінчено науку о формах глагола на дотичних примірах з книжки до вправ Шенкля-Цеглиньського §§ 70—100.

З лектури прочитано: I. Байки 1—12, II. Поменні оповідання 1—47, III. Більші уст. 1—5; з часті поетичної: епіграми A 1—10, B 1—10, C 1—10, Ямби 1—3. При лектурі перероблено що важніші появи в складни падежів, глагола і реченю зложенім. Що 14 днів задача, домова або шкільна на переміну.

Язык руский 3 год. на тиждень. З граматики систематична наука відміни дієслова і вго складня, систематична наука реченя зложеного и многократного і творене стихів. Повторено цілий митериял. З читанки на кл. IV. прочитано всі уступи прозові і поетичні, для сеї класи визначені; послідні і що красні з прозових меморовано. Короткі вісти про жите і письма писателів, як в кл. III. Задачі як в кл. III., в II. півр. короткі а легкі описи.

Язык польскый 2 год. на тиждень. З граматики Малецкого наука кон'югації і складня глагола, систематична наука о реченях зложених і многократних. Наука о твореню стихів. З читанки „Czubek-Zawiliński. Wypisy pol. dla kl. IV.“ прочитано 53 уст. прозових, 16 поетичних, з котрих красні виголошувано на память. Задачі як в класі III.

Язык німецкий 4 год. на тиждень. З граматики Петеленца повторено науку о формах з літ попередних, складню падежів з класи III. і взято систематично: складню глагола і реченя зложене. З читанки Дра Германа-Петеленца-Калитовского прочитано і по відповіднім поясненю оповідано майже всі уступи прозові з виїмкою кількох труднійших. Уступи поетичні що красні меморовано. На домашню лектуру добірні оповідання: Гофмана, Горна і Гелера бібліотека для молодіжи. Задачі як в кл. III.

История і география 4 год. на тиждень. История часів нових аж до р. 1870. География австро-угорської монархії після Шараневича-Цельвича з поглядом на її історію і точним приміненем картографії.

З історії краюї: История Руси і Польщі до знесеня Стчи і паденя Польщі з коротким поглядом на історію Галичини.

Математика 3 год. на тиждень, на переміну 1 год. аритметики і геометрії, (підручники Мочвіка-Дейницького). З аритметики взято: зрівнана 1. степені о одній і більше ме-

вістних, відношеня і пропорції зложені, зложене правило трех, рахунок провізійний, речинцевий, спілки, пересічний, змішки, ретяжний, відпровізійний. З геометрії цілу стереометрию. Задачі як в класі III.

Фізика 3 год. на тиждень. Магнетизм, електричність, механіка тіл цїпких, текучих і воздушних, акустика, основи астрономії і география математична після підручника П. Оговного.

Класа V. Господар класи: I. Малиновский.

Релігія 2 год. на тиждень. Доґматику загальну після підручника А. Тороньского викінчено і повторено цілу.

Язык латинскый 6 год. на тиждень: 1 год. граматики, 5 год. лектури. З граматики (книжка як в кл. III.) повторено науку о падежах, часах і способах. Вправи стилістичні укладані на підставі лектури. Лектура: а) Livii ab urbe condita (вид. Zingerle) l. I. cc. 1—56; l. XXI. б) P. Ovidii Nasonis Carmina (вид Sedlmayer) Metam.: Quattuor aetates, Phaëton, De raptu Proserpinae, Daedalus et Icarus, de Mida rege, Fasti: Carmentalia, Matronalia, Trist.: Ad amicum, Epist. ex Ponto: Orestes et Pylades. Приватна лектура: Liv. l. XXII., Ovid. Metam.: Niobe. Iason, Orpheus et Eurydice, Fasti: Quinalia, Розмови латинські на підставі лектури. Що місяця задача шкільна.

Язык грецкий 5 год. на тиждень: 1 год. граматики, 4 лектури. З лектури читано Ксенофонта після Хрестоматії Фідерера, і то прочитано з Анабазиса уст 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 16, (2, 4, 6, уст. приватно); Сугор. 1, 2, 3; Memor. 1, 2, а з Гомерової Іліади пісню I. З граматики повторено науку о формах і перероблено систематично складню падежів на прикладах із книжки до вправи Шенкля-Цеглинського §§. 1—21. Що місяця задача шкільна.

Язык руский 3 год. на тиждень, стилістика і читане взорів поезії і прози після читанки Дра К. Лучаковского. Задач 14, на переміну домові і шкільні.

Язык польскый 2 год. на тиждень. Лектура з книжки: „Wzory poezyi i prozy Próchnickiego“; прочитано з малими

виймаками цілу частъ поетичну і прозову. Крім того Міцкевича; „Pan Tadeusz“. Задач 14.

Язык німецкий 4 год. на тиждень. З граматики Петеленца повторено систематично науку з кл. III. і IV. в цілости. З читанки Петеленца-Вернера прочитано 53 уступів прозових, 6 поетичних, послідні меморовано. На домашню лектуру що лекції уступи прозові з читанки і оповідання Герстекера, Старого і Верного. Задач 14, з тих 6 шк., 8 дом.

Історія і географія 3 год. на тиждень. Після Піца-Барвіньського ч. I. взято старинну історію Орієнту, Греції, Македонії і Риму до воєн пуньских в полученю з старинною географією і поглядом на історію культури.

Математика 4 год. на тиждень, на перемену арифметика і геометрія. Підручники Мочніка-Савіцького. З альгебри перероблено чотири головні ділання, подільність чисел, дроби звичайні і десяточні, пропорції і їх застосовань, рівняня I. степені о одній і більше незвістних. З геометрії перероблено цілу пляніметрію. В кождім періоді конференційнім задача шкільна, що лекції вправи домові.

Історія природи 2 год. на тиждень. В I. півроці мінеральоія систематична, фізіографія мінералів і головнійші появи з зоології, після підручника Бішінга-Гохштетера-Полянського, в II. півр. ботаніка після Ростафінського-Верхратського

Кляса VI. Господар кляси: А. Ярема.

Релігія 2 год. на тиждень. Догматику спеціальну після підручника А. Тороньського скінчено і повторено цілу.

Язык латинський 6 год. на тиждень; 1 год. граматики 5 год. лектури. Прочитано Sallust. bell. Catil.; Caesaris bell. civ. II., Ciceronis in Catilinam I.; Vergil. Ecl. I. і V.; Georg. II. 109—176, 319—345, 458—540, III. 339—383, Aeneidos I. I., II. 1—200. Лектура приватна: Sall. bell. Ingurth., Cic. in Catil. II., III., IV. Розмови латинські на підставі лектури. З граматики повторено науку о часах і способах. Вправи стилістичні на підставі лектури. Що місяця задача шкільна.

Язык грецкий 5 год. на тиждень: 1 год. граматики, 4 год. лектури. Прочитано з Гомерової Іліади III., IX., XIX., XXII., приватно XI., XXIII.; Ксенофонта Анаб. XVI., XVII., XVIII. Памят-

ники о Сократі I., II.; з Геродота кн. VII. в виймаках. З граматики о приіменниках, часах і способах на вправах Шенкля-Цегльиньського §§. 18—31. Що місяця задача шкільна.

Язык русский 3 год. на тиждень. В першій півроці література староруска до XVI. вьку, вь другім до кінця віку XVIII. Задач. 14, на перемену домові і шкільні.

Язык польский 2 год. на тиждень. З підручника „Wy-pisy polskie Tarnowski-Wójcik część I.“ взято з пропущенем писателів другорядних весь прозовий і поетичний матеріял до кінця віку XVIII.; науку шк. доповнено лект. дом. Задачі як в кл. V.

Язык німецкий 4 год. на тиждень. Граматика принагідно і в міру потреби. З читанки Петеленца-Вернера перероблено стилістику і поетику на підставі лектури. Прочитано прозових і поетичних уступів до 50, 6 поетичних меморовано. На лектуру домашню пропущені уступи з читанки, діла історичні з бібліотеки Гельдера, „deutsche Heldensage“ Беслера і „Minna von Barnhelm“ в виданю Ірезера. Задачі як в кл. V.

Історія і географія 4 год: на тиждень. Після підручника Піца-Барвіньського т. I. викінчено історію старинну, іменно період від пуньских воєн до упадку західно-римського цїсарства; відтак після Гінделього-Цельвича т. II. взято історію віків середних в полученю з географією і поглядом на розвій культури.

Математика 3 год. на тиждень. З альгебри: степені коріні, льогаритми, рівняня другого степені о одній незвістній; з геометрії: стереометрія і тонїометрія. Задачі як в кл. V.

Історія природи 2 год. на тиждень. Анатомія і фізіологія тіла людського. Зоологія систематична з увзглядненем палеонтології і географічного розповсюдненя животян, — після Шмідта-Полянського.

Кляса VII. Господар кляси: I. Німців.

Релігія 2 год. на тиждень. Етику християнсько-католицку після підручника Ваплера-Пюрка скінчено і повторено.

Язык латинський 5 год. на тиждень. 1 год. граматики, 4 год. лектури. Прочитано в I. півроці: Ciceronis de imperio Cn. Pompeii, pro Archia i de officiis I. I в другім півроці: Vergil. Aeneid. lib. IV. VII. VIII. IX. а приватно II. VI., що красні місяця меморовано. З граматики повторено поодинокі часті складні і про загальні засади латинського стилю. Розмови латинські з лектури кожної години. Задачі як в кл. V.

Язык грецький 4 год. на тиждень: $\frac{1}{2}$ год. граматики, $3\frac{1}{2}$ год. лектури. Прочитано в I. півроці Демостенову мову I. і II. олімпійську; *περὶ εὐφρονης*; III. проти Филипови; в II. півроці з Одисеї кн. I. VI., X., XVIII., XIX.; приватна лектура Демостенова II. мова проти Филипа; з Одисеї кн. IX. XII., XIII., що красні місяця меморовано. З граматики повторено форми глагола і складню реченя зложеного. Задачі як в кл. V.

Язык руский 3 год. на тиждень. Вь пернім півроці взято „устну словесність.“ В другім півроці з виїмків народної літератури українсько-рускої XIX. в. ч. П. О. Барвіньського взято огляд народної літератури, відтак читано і пояснювано під взглядом річевим, естетичним і історичним твори, почавши від Котляревського до Шевченка включно. Доповнена науки шкільної домовою лектурою. Деклямація як в V. кл. Задачі що місяця, переважно домові.

Язык польський 2 год. на тиждень. Після читанки Тарновського і Вуйціка, читано і розбирано під взглядом річевим і естетичним красні виїмки, почавши від Немцевича до Каз. Бродзьинського а після Тарновського-Прухницького від Міцкевича до Фредри і Словацького. Лектуру шк. доповнювано лектур. домов. Деклямація як в V. кл. Задачі що місяця, переважно домові.

Язык німецький 4 год. на тиждень. Перероблено історію літератури від початку до р. 1794 на підставі лектури з читанки Петеленца-Вернера. Уступу пропущені в школі за давано на лектуру домашню. Крім того читано цілковиті твори класиків в виданю Ірезера: Emilia Galotti, Hermann und Dorothea, Wilhelm Tell, Jungfrau von Orleans і Zriny. Деклямовано з уступу поетичні. Задачі що місяця, переважно шкільні.

Історія і географія 3 год. на тиждень. Взято після підручника Гіндельго-Ільницького Ч. III. історію новочасну від

відкриття Америки до найновіших часів з дотичними дачами географічними і поглядом на сучасний розвій цивілізації. З історію родинного краю: Історія Руси і Польщі до р. 1648.

Математика 3 год. на тиждень. З альгебри: рівняня другого степені о одній і більше незвістних, рівняня виложничі, дробі ланцухові, рівняня неозначені, ряди, рахунок відпировийний, пермутації, комбінації, варіяції і двочлен Нютона. З геометрії: тригонометрія і геом. аналітична. Задачі як в кл. V.

Фізика 3 год. на тиждень. Загальні власности тіл, механіка тіл цїпких, течий і тіл воздушних, тепло і хемія після підручника Дра Савіцького.

Пропедевтика філософії. Льюїка 2 год. тижнево на підставі підручника Бека в переводі В. И. Перероблено і повторено предмет цїлий.

Кляса VIII. Господар кляси: С. Зарицький.

Релігія: Історію церковну після підручника Ваплера—Стефановича викінчено.

Язык латинський 5 год. на тиждень: 1 год. граматики, 4 год. лектури. Прочитано Q. Horatii Flaccii Carm. lib. I. 1, 2, 3, 4, 9, 22, 34, 14, 37, 35, II. 3, 11, 14, 16, 2, 20, 7, 6, 9, 10, III. 1, 21, 8, 13, 23, 29, 30, 2, 3, IV. 2, 3, 7, 12 14; Epod. 2, 7, 14, Satir. I. 1, II. 6, 7; Ep. II. 1, Cornelii Taciti Histor. I., II. Приватна лектура: Оди Горациєві, нечитані в школі; Cicero pro Milone. Розмови латинські на підставі лектури. Для виправи стилістичної толковано з языка руского на лат. уступу з історію і з читанки рускої Барвіньського. Що місяця задача шкільна.

Язык грецький 5 год. на тиждень: $\frac{1}{2}$ год. граматики, $4\frac{1}{2}$ год. лектури. З граматики Курція — Борковського повторено при лектурі авторів відповідні партії. — Лектура шкільна: Плятона Апольоія (вид. Хріста — Левіцького) і Ляхет (вид. Вольраба); Софокля: Філоктет (вид. Шуберга), Одисеї кн. VIII. — Лектура домово: Плятона Евтифрон; Софокля: Едип-король і Одисеї кн. XVI. Задач шкільних в півроці 4.

Язык руский 3 год. тижнево. З виїмків народної літератури українсько-рускої XIX в. ч. П. О. Барвіньського взято

огляд народної літератури (від П. половини 6. десятка в. XIX), відтак читано і пояснювано під виглядом річевим, естетичним і історичним твори, почавши від Куайша до Самійленка включно. Доповнене науки шкільної домашньою лектурою. Деклямація як в V. кл., задач девять, а з них 5 шкільних.

Язык польський 3 год. тижнево. Читано після чит. Тарювского — Прухвіцького т. II. від Словацького і Красінського до кінця; науку шкільну доповнено лектурою домашньою; в цілості прочитано Словацького Жілью Венеду. Задача стилістична що місяця I, в I. півр. переважно домашня, в II. півр. переважно шкільна.

Язык німецький 4 год. на тиждень. Перероблено історію літератури від р. 1794 до найновіших часів на підставі лектури з читанки Петельнца-Вернера. Уступи нечитані в школі задавано на лектуру домашню. Крім того читано цікаві твори класиків в виданю Грезера: Maria Stuart, Iphigenie auf Tauris, Wallenstein і Ahnfrau. Деклямовано 3 уступи поетичні. Задачі що місяця, переважно шкільні.

Історія і географія 3 год. тижнево: в I. півроці історія австрійсько-угорської держави після Томка-Целевича, в II. півроці географія і статистика австрійсько-угорської монархії після підручника Дра Шараневича—Целевича в сполученю з картографією. Історію родинного краю викінчено після підручника Левіцького — Матієва.

Математика 2 год. на тиждень: Докінчене і повторене цілого матеріалу наукового з вищої гімназії. Вправи в розв'язуваню задач алгебраїчних і геометричних. Задачі як в V. кл.

Фізика 3 год. на т.: Рух фалевий, акустика, оптика, магнетизм і електричність після Йохмана — Савіцького.

Пропедевтика філософії 2 год. на т.: Психологія після Крігера в переводі В. Ільницького.

б) Предмети надобовязкові.

1. Історія родинного краю подавалась ученикам III. і IV. класи в одній годині тижнево; ученики VII. і VIII. класи учились того предмету в I. півроці в одній, в II. півроці

ученики VII. кл. в двох годинах тижнево після плану, назначеного ріш. Вис. Ради шк. з д. 24. марта 1891, ч. 5906.

2. Каліграфія. Наука каліграфії подавалась лиш ученикам I. і II. кл. в двох відділах по одній годині тижнево.

3. Гімнастика. З початком року шк. 1898 записало ся на науку гімнастики 241 учеників. Учитель гімнастики Іван Прийма поділив їх на три відділи а на 6 громад. До відділу I. належали ученики класи приготівляючої, Ia і Ib; до II. відділу ученики класи II., III. і IV.; до III. відділу ученики кл. V., VI., VII., VIII. В відділі I. було учеників 79, в II. 97, в III. 65. Кождий відділ мав 2 години гімнастики в тижні. Вправи гімнастичні відбували ся в сали гімнастичній, а в місяцях вересни, маю, червни і липни, як сприяла погода, на боввици коло гімназійного будинку.

Відповідно до сили фізичної і віку кожного відділу, вправляно учеників підчас науки гімнастики:

а) в вправах рядових: твореню розступів, лав і рядів, зворотах, переміні ряду в лаву і противно, в твореню двійок і четвериць, походах, протиходах і заходах ходом і бігцем, на місци, з місця і т. д.

б) в вправах вільних поєднаних і зложених.

в) в вправах з приборами як: деревляними і залізними, палицями і важками на місци і в походах.

г) в вправах на прирядах: в скоках далеких і в гору в полученю з доскоюк, $\frac{1}{4}$ і $\frac{1}{2}$ оборотом в право і ліво, в скоках в глибину з помосту в полученю з $\frac{1}{4}$ і $\frac{1}{2}$ оборотом, в скоках через козла і коня, в вольтижованю на кони і поручках; в вправах на драбинах уставлених рівнобіжно, скоком і горизонтально, в спинаню по жердках і линвах, в вправах на дручку, трапезі і кілцях, в біганю коло кружева.

Побіч тих вправ гімнастичних відбували ся в місяцях: вересни, маю, червни і липни гімнастичні прогульки, при котрих вправляно учеників в походах і іграх гімнастичних. Прогульки відбували ся з кождим відділом, осібно; чотири прогульки на місяць.

При вправах гімнастичних уважав учитель на скріплене сили, на виобразоване гнучкості і справности у учеників, а то так через гімнастику шведську без приборів і з приборами, як

і через гімнастику на приладах, при чім перестерігав пильно степенювання вправ як і відповідного їх припорювання до віку і сили. Зріст сил фізичних у поодиноких учеників в протягу посаїдних 8 півроках унаочнює отеза таблицька, уложена на підставі ручного динамометра:

Число учеників		Рік шкільний	Сила після показчика силоміра, обчислена в кілограмах										
записаних	класифікованих		10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110
208		1895	з початком I. півроку	14	27	38	48	30	25	12	10	4	—
	180		з кінцем I. півроку	5	20	40	49	24	17	10	9	6	—
204			з початком II. півроку	5	30	40	49	29	27	10	8	6	—
	185		з кінцем II. півроку	—	10	30	42	30	31	17	9	9	7
192		1896	з початком I. півроку	17	80	35	22	7	9	9	7	4	2
	190		з кінцем I. півроку	3	50	50	32	10	13	12	11	6	3
192			з початком II. півроку	3	50	52	32	10	13	12	11	6	3
	192		з кінцем II. півроку	1	41	60	31	8	12	12	12	5	10
250		1897	з початком I. півроку	—	47	64	50	40	20	12	10	5	2
	207		з кінцем I. півроку	—	28	50	50	30	15	10	9	8	7

Число учеників		Рік шкільний	Сила після показчика силоміра обчислена в кілограмах										
записаних	класифікованих		10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110
254			з початком II. півроку	—	40	62	58	42	18	10	9	8	7
	200		з кінцем II. півроку	—	20	52	30	35	15	15	14	9	10
189		1898	з початком I. півроку	—	45	50	31	25	15	10	7	4	2
	220		з кінцем I. півроку	—	36	55	40	31	20	12	15	6	5
223			з початком II. півроку	—	37	56	41	31	20	12	15	6	5
	241		з кінцем II. півроку	—	20	50	35	35	40	25	18	10	8

4. Наука співу відбувала ся в чотирох відділах по одній годині тижнево.

Відділ I. Вступні відомости о голосі, тоні; система лінійна, поділ нот, ключі, знаки хроматичні, павзи, такт; гамі діатовічні dur і moll, гама хроматична; наука о будові гам, о інтервалах; о темпі, знаках і вираженнях, означаючих і змінючих скорість темпа, о силі тону; переворот акорду; прикраси музикальні; транспозиція. Вправи: Писанє і читанє нот і знаків музичних; на підставі гамі c-dur творенє всіх гам dur з хрестиками і бемолками, на підставі гамі a-moll творенє всіх гам мольових; вправи в транспонованю; співанє ріжних інтервалів і відповідних пісень на оден голос.

Відділ II. Співано на два голоси пісні лїтургічні, пісні постні (як: Претерпівий, Кресту Твоєму, Єгда славні) воскресні, канон воскресний, коляди, тропарі, кондаки, і пісні на-

божні, як: О Всепітая Мати, Під Твою милость, Все Тя Хори, Брусалиме і иньші.

Відділ III. Хор мішаний. Сьпівано піснї лїтургічні, коляди (як: Нова радість, Возсіявий над сонце, Христос роди ся, Слава буди і иньші), піснї воскресні: Христос воскрес, Ангел воіпіяше: піснї свїтекі (як Купало, Гей по горі, Чом річенько, Вязанка пісень Стівняського і иньші).

Відділ IV. Хор мужеский: Сьпівано піснї лїтургічні, воскресні і деякі свїтекі як: З округків, Лемківекі піснї (Колесси), У Петрівку, Де Сян пливе.

Б. Рисунки. Наука рисунків подавалася в 2 відділах після плану наукового і інструкцій, поданих рішеннями Вис. ц. к. Мін. В. і П. з д. 9. серпня 1873 ч. 6708, 6 мая 1874 ч. 5815 і 17. червня 1891 ч. 9193.

Відділ I. 2 год. тижнево. 1) Ліній прості і криві, ділені ліній простих, трикутники, квадрати, многокутники правильні, коло і комбінації тих фігур. 2) плоский орнамент з особливим увзглядненем орнаменту ростиного 3) Елементи рисунку перспективного. Ученики рисували після взірців рисованих на таблиці і з моделів.

Відділ II. 2 год. тижнево. 1) Рисоване фігур симетричних. 2) Вправи в рисованю труднійших орнаментів: а) після взірців, рисованих учителем на таблиці, б) після взірців Андея подаваних ученикам, з особлившою увагою на старинну штуку грецку і римску. 3) Наука о важнійших типах і стилях орнаменту. 4) Рисунок перспективний на підставі погляду і при помочи моделів: а) рисоване з елементарних і архітектонічних моделів; б) з орнаментальних моделів гіпсових австрійського музея для штуки у Відни. 5) Початки і дальша наука рисунку фігурального.

IV. Підручники шкільні.

на р. ш. 1898/9.

Релігія в кл. I.: Християнсько-католицкий катехизм А. Тороньского; в кл. II.: Історія біблійна старого завіта А. Тороньского; в кл. III.: Історія біблійна нового завіта А. Тороньского; в кл. IV.: Лїтургіка гр. кат. церкви А. Тороньского; в кл. V.: Християнсько-католицка догматика фундаментальна і Апольоґетика А. Тороньского; в кл. VI.: Християнсько-католицка догматика частна А. Тороньского; в кл. VII.: Наука християнсько-католицкої церкви Ваплера-Шюрка; в кл. VIII.: Історія християнсько-католицкої церкви Ваплера-Стефановича.

Язык латинський в кл. I.: Граматика і вправи Дра Самолєвича і Солтисїка в переводї Р. Цеглиньского; а в кл. II.: Граматика як в кл. I., вправи Дра Самолєвича-Коцовского; в кл. III.: Граматика латинська Ж. Самолєвича-І. Огоновского, вправи Прухнїцкого-Огоновского, крім того Cognellii Nepotis vitae вид. Людвика Саля; в кл. IV.: Граматика як в кл. III. і вправи на основі лектури Цезара, крім того автори: С. Julii Caesaris commentarii de bello Gallico, вид. Беднарского і Р. Ovidii Nasonis carmina, вид. Беднарского (в II. півроці); в кл. V.—VIII.: Граматика як в кл. III., крім сего автори, в кл. V.: Titi Livii ab urbe cond. libri, вид. Цінгерля і Овідій як в кл. IV. (в II. півроці); в кл. VI.: Sallustius de bello Jugurth. вид. Солтисїка, Cicero in Catilinam I., вид. Солтисїка, Vergilius, вид. Айхлера, Caesaris commentarii de bello civili, вид. Павля; в кл. VII.: pro Milone вид. Корнітсера, in Verrem вид. Кльотса Laelius вид. Корнітсера - Солтисїка і Vergilius як в кл. VI.; в кл. VIII.: Horatius, ed. Petschenig, Tacitus Historiae, ed. Müller.

Язык грецький в кл. III.—IV.: 1) Граматика грецка Фідерера в переводї і 2) Книжка для вправи в язиці грецькім Шенкля в переводї Г. Цеглиньского. Автори для класи V.: Хрестоматія Ксенофонта (вид. Фідерера) і (в II. півр.) Гомерова Іліада, вид. Шайндлера-Солтисїка; в кл. VI.: Гомер і Ксенофонт як в V. і (в II. півр.) Геродот кн. VIII., вид. Гольдера; в кл. VII.: Demosthenes, вид. Воткого-Шміта і Homeri Odys

sea, вид. Павлі-Воткого; в кл. VIII.: Plato Apologia, Crito ed. Christ-Lewicki, Entyphro, ed. Wohlrab, Sophocles Antigona ed. Bellermann і Odyssea як в кл. VII.

Язык русский: А) Граматика руского языка В. Коцовского і І. Огоновского для кл. I і II., С. Стоцкого і Ф. Гартнера для III—IV.; Б) І. Руска читанка для I. кл.; 2. Руска читанка для II. класи шкіл середних; 3. Руска читанка для III. класи шкіл середних і семинарій учительських; 4. Руска читанка для IV. класи шкіл середних (нова); 5. Руска читанка К. Лучаковского для класи V.; 6. Хрестоматія староруска О. Огоновского для VI. кл.; 7. Віймки з народної літератури українсько рускої А. Барвіньского і Руска читанка для висших клас шкіл середних Ч. І. устна словесність А. Барвіньского для VII. кл.; 8 Віймки з народної літератури українсько-рускої XIX. віку О. Барвіньского ч. II. для VIII. кл.

Язык польский: А) Граматика польска І. Конарского для кл. I.—II., А. Малецкого для кл. III.—IV.; Б) Віймки польскі-т. I. вид. Прухницького для кл. I.; В) Віймки польскі Прухницького т. II. для кл. II.; Г) Віймки польскі Чубка-Завіліньского т. III. для кл. III. і т. IV. для кл. IV.; Д) Взори поезії і прози на класу V. Прухницького; Е) Віймки польск. Тарновского і Вуйціка ч. I. для класи VI.; Ж) Ті самі що в кл. VI. і ч. II. для кл. VII. і VIII.

Язык немецкий в кл. I. Л. Германа і К. Петеленца в переводі О. Калитовского „Вправи німецькі для першої класи шкіл середних“; в кл. II.: Л. Германа і К. Петеленца в переводі О. Калитовского „Вправи німецькі для другої класи шкіл середних“; в кл. III. Л. Германа і К. Петеленца в переводі О. Калитовского „Вправи німецькі для другої класи шкіл середних“; в кл. IV.: Л. Германа і К. Петеленца в переводі О. Калитовского „Вправи німецькі для четвертої класи шкіл середних“; в кл. V.: Читанка німецька Петеленца-Вернера для кл. V.; в кл. VI.: Читанка німецька Петеленца-Вернера для кл. VI.; в кл. VII.: Читанка німецька Петеленца-Вернера для кл. VII.; в кл. VIII.: Читанка німецька Петеленца-Вернера для кл. VIII.

История і Географія в кл. I.: Короткий нарис землени Беноні-Матієва в кл. II.: 1) Оповідання з всемирної історії ч. I. Дра А. Семковича—В. Гльницького. 2) Учебник географії

А. Вахнянина; в кл. III.: „Оповідання з всемирної історії Дра А. Семковича—В. Гльницького ч. II. Віки середні“, Львів 1893. 2) Учебник географії А. Вахнянина; в кл. IV.: Дра А. Семковича—Полянського, Оповідання з всемирної історії ч. III., Час новий, Львів 1876, і Шараневич-Целевич „Нарис географії австро-угорської монархії, Львів 1881“; в кл. V.: Піц-Барвіньский „Нарис географії і історії для висш. клас т. I; Світ старинний“, Львів 1881; в кл. VI. як в кл. V. і Інделі-Целевич: Учебник всемирної історії ч. III.; в кл. VIII.: Історія австро-угорської монархії Маркевича-Целевича і статистика як в кл. IV.

Математика в кл. I.—II.: 1) Учебник арифметики П. Огоновского і 2) Мочнік-Савицького „Наука геометрії з погляду, відділ I; в кл. III.: 1) П. Огоновский „Арифметика для III. класи гімназ.“, і 2) Мочнік-Дейницького „Наука геометрії з погляду відділ II. ч. I. Львів 1879“; крім сего геометрия, як в кл. I; в кл. IV.: 1) П. Огоновский Арифметика і 2) Мочнік-Дейницького „Наука геометрії з погляду, відділ II. ч. II. Львів 1876.“ в кл. V.—VIII.: Мочнік-Савицький „Арифметика і Альгебра для висш. гімн. Львів 1877.“ 2) Мочнік-Савицький: „Геометрия для висш. гімн. Львів 1877.“

История природы в кл. I і II.: Зоологія І. Верхратского на перший піврік, а на другий: Ботаніка Ростафінського-Верхратского; в кл. III. 1) на перший піврік: П. Огоновский. „Фізика для висших клас гімназіальних, Львів 1897“ (нова), на II. піврік: Мінеральоія Ломницького-Верхратского; в кл. IV.: П. Огоновский „Фізика для низших клас гімназіальних. Львів 1897.“ в кл. V.: (I. півр.) Бішінг-Гохштетер-Полянський (нова): Мінеральоія і геологія для висших кл. шкіл середних, Львів 1890, в 2 півр.: Ботаніка Ростафінського-Верхратского; в кл. VI.: Шмідт-Полянський, Зоологія для висших клас шкіл середних; в кл. VII.: Фізика Йохмана-Савицького.

Льогіка: в кл. VII.: Бека—В. И.

Психологія: в кл. VIII.: Крігера—В. И.

V. Т Е М И

до задач письменних в висших класах.

1. в рускім язиці.

КЛАСА V. 1) Яка була віра про посмертне житє у Єгиптян? На підставі науки історії. (дом.) 2) Моє рідне село, (шк.) 3) Заслуги Фенікіян коло розвитку цивілізації в старині. На підставі науки історії (дом.) 4) Релігійні реформи Нуми Помпілія. На під. лектури Лівія. (шк.) 5) Організація держави перської за Дарія. На п. науки історії. (дом.) 6) Подати провідну думку народної казки. „Княгиня кобзар.“ На підставі шк. лек. (шк.) 7) Вода годує, вода руйнує. (дом.) 8) Желізо в услугах чоловіка. (дом.) 9) Подати провідну думку народного повіря: „Ластівка.“ На п. шк. лек. (шк.) 10) Землитрясенє. Опис. На підставі науки природи. (дом.) 11) Подати провідну думку індійської легенди про чоловіка в балці. На п. шк. лектури. (шк.) 12) Вид на Перемишль і околицю з гори замкової. (дом.) 13) Будяк. Подати основу та провідну ідею. На під. шк. лектури. (шк.) 14) Вплив чоловіка на світ звіривний і ростивний. (дом.)

КЛАСА VI. 1) Літний вечір на селі. Опис (дом.) 2) Яку науку дає Володимир Мономах своїм дітям? На підставі шк. лектури. (шк.) 3) *Graecia capta ferum cepit victorem.* На підставі науки історії. (дом.) 4) Перші походи Руси на Грецію та їх значінє. На підставі шк. лектури. (шк.) 5) Ліси, їх краса та пожиток. (дом.) 6) Перекласти та пояснити зі Слова о полку Ігоревім: „Битва на Каялі“. На підставі шк. лектури. (шк.) 7) Побоїда християнства над поганьством (дом.) 8) Учень і ратай. Порівнанє (дом.) 9) Великдень на селі. Опис. (шк.) 10) Яку ролю відіграли Нормани в середновічній історії. (дом.) На підставі науки історії. 11) Буря, її шкоди і пожиток. Опис. (шк.) 12) Весна і осінь в приміненю до людського житя. Порівнанє. (дом.) 13) Битва під Дубровном. (шк.) На підставі шкільної лектури. 14) Політичне значенє борби Ібелінів з Івельфами (дом.) На підставі науки історії.

КЛАСА VII. 1) Які діла становлять в історії перехід від віків середних до новочасних? (дом.) На підставі науки історії. 2) Про божества в піснях мітично-обрядових. (шк.) На підставі

шкільної науки. 3) Плавба і її культурне значенє. (дом.) 4) Як прикмети Помпея промавляли за єго вибором на полководця у війні з Мітридатом. (шк.) На підставі латинської лектури. 5) Борба чоловіка з природою. (дом.) 6) Культурні відносини на Руси в періоді княжим. (дом.) На підставі науки історії. 7) Характер Наума Дрота. (шк.) На підставі Квітчиної повісти: „Маруся.“ 8) Чим був просвітний абсолютизм в XVIII. в. та який вплив мав він на культурні відносини європейских держав? (дом.) На підставі науки історії. 9) Голос совісти. (шк.) На підставі Квітчиної повісти: „Перекотингле.“ 10) *Paullatim summa petuntur.* Виказати примірами з лектури та історії. (дом.)

КЛАСА VIII. 1) Користь з науки історії. (дом.) На підставі науки історії. 2) Порівнати Кулішеву ідиллю: „Ориєс“ з VI книгою Гомерової Одисеї (шк.), на підставі шкільної лектури. 3) Наука і праця — основа щастя чоловіка. (дом.) 4) Значенє байки. Пояснити на основі читаних байок Глєбових. (шк.) На підставі шкільної лектури. 5) Подати характеристику Шовканюка, Нестерюка та Тонїя. (дом.) На підставі повісти Федьковича: „Три як рідні брати.“ 6) Характер Гуцулів. (шк.) На підставі шкільної лектури. 7) Заслуги Олекси Стороженка для рускої літератури (шк.) На підставі науки шкільної. 8) Характер Титяни. (шк.) На підставі картини житя Кониського: „Непримирима.“

2) в польскім язиці:

KLASA V. 1. d. Wieczór letni na wsi. (Z uwzględnieniem odpowiednich ustępów z „Pana Tadeusza“, ks. I i VIII.) 2. s. Dante u bram piekła. (Na podst. ustępu z III. pieśni Piekła). 3. d. Znaczenie Eufratu i Tygrysu w rozwoju dziejowym Mezopotamii. (Na podst. nauki historii i j. niemiec.) 4. s. Skawiński jako latarnik w Aspinvall. (Podług „Latarnika“ Sienkiewicza). 5. d. Postać Litawora w powieści poetycznej A. Mickiewicza: „Grażyna“. 6. s. Bitwa pod Kunaksą. (Na podst. Ksenof. Anab. I, 7, 8.) 7. d. Jak tęsknotę za krajem rodzinnym wyrażają K. Gaszyński i Kl. Janicki w swych poematach: „Tęsknota za krajem“. 8. d. Działanie biosfery na ukształtowanie się skorupy ziemskiej. 9. s. Tok myśli w odzie J. Kochanowskiego p. n. „Sława“. 10. d. Bohaterski zgon St.

Zółkiewskiego. Podług szkicu histor. J. Szujskiego: „Cecora i Chocim“. 11. s. Mit o Faetonie. (Na podst. lektury Owidyusza). 12. d. Opis burzy. (Z uwzględnieniem opisu w X. ks. P. Tadeusza). 13. s. Znaczenie bakterii w gospodarstwie przyrody. 14. d. O ile w „Panu Tadeuszu“ odbiły się wspomnienia z życia samegoż poety?

KLASA VI. 1. d. Wpływ chrześcijaństwa na oświatę w Polsce piastowskiej. 2. s. Na czym polega w pojęciu M. Reja poczciwy żywot człowieka. 3. d. Reformy Sulli i ich znaczenie w dziejach Rzymu. 4. s. Chóry w „Odprawie posłów greckich“ J. Kochanowskiego. Główna myśl i związek z akcją dramatu. 5. d. Życie — to walka (Young). 6. s. Stanowisko i znaczenie Skargi w literaturze i historii polskiej. 7. s. Słowo — a miecz. 8. d. Dziejowe znaczenie państwa Frankońskiego. 9. s. Dobroczynne działanie słońca. Na podst. pieśni Zimorowicza: „Lubomir“. 10. d. Towarzysz pancerny z chorągwi St. Czarnieckiego. (Obrazek na podst. Pamiętników Paśka). 11. s. Działalność St. Konarskiego na polu oświaty, literatury i zapatrywań politycznych. 12. d. Jakie stanowisko zajmowali Luksemburgowie w obec Francji w XIV. wieku. 13. s. „Zofiówka“ Trembeckiego. (Tok myśli i układ). 14. s. Jakim okolicznościom przypisać należy szczególny rozwój satyry i komedii w czasach Stanisława Augusta.

KLASA VII. 1. d. Literatura polska w dobie sejmku czteroletniego i związek jej z życiem politycznym narodu. 2. s. Charakterystyka najwybitniejszych postaci „Barbary Radziwiłłówny“ Felińskiego. 3. d. Jakie wydarzenia stanowią przejście z wieków średnich do nowszych? 4. s. Znaczenie ballad A. Mickiewicza w historii literatury polskiej. 5. s. O znaczeniu nauki. Podług mowy Cicerona: „Pro Archia poeta“. 6. d. O znaczeniu nadziei w życiu człowieka. 7. s. Charakterystyka Miecznika i Wojewody w „Maryi“. 8. d. Jakie następstwa dziejowe miało połączenie Litwy i Rusi w XIV. wieku dla obydwu tych narodów. 9. s. Na czym polega zawikłanie dramatyczne w „Zemście“ Al. Fredry. 10. d. Wśród jakich wpływów otoczenia i lektury rozwijały się charakter i twórczość poetyczna J. Słowackiego w jego młodości.

KLASA VIII. 1. d. Ukraina w poezji polskiej romantycznej. 2. s. Irydyon — a Konrad Wallenrod. Charaktery-

styka porównawcza. 3. d. Rozwinąć myśl zawartą w dwuwierszu A. Mickiewicza: „Niech każdy, jak ów Greczyn, wielbi dzielność swoją: Silniejszy jestem, cięższą podajcie mi zbroję“. 4. s. Lilla — a Roza Weneda. Porównanie charakterów. 5. d. Co uważał Sokrates za posłannictwo swego życia i jak je spełniał? 6. s. Charakterystyka najnowszego okresu literatury polskiej w porównaniu z poprzednim. 7. s. Zaleski — a Lenartowicz. Charakterystyka porównawcza ich działalności literackiej. 8. d. Charakterystyka Odysseusa — na podst. tragedii Sofoklesa p. n. „Filoktet“.

3) В НІМЕЦЬКІМ ЯЗИЦІ:

KLASA V. 1. Die Heimreise eines fleissigen Schülers nach dem Schlusse des Schuljahres. 2. Die aegyptischen Könige und ihre Lebensweise. Auf Grund der Schullectüre. (Schularbeit). 3. Wir sind dem Alter Achtung schuldig. 4. Niemand ist vor dem Tode glücklich zu preisen. Auf Grund des Gedichtes „Die Glücklichen“. (Schularb.) 5. Die Vorzüge der geographischen Lage und Beschaffenheit Griechenlands. 6. Zweikampf der Horatier und Curiatier. Auf Grund der Schullectüre. (Schularb.) 7. Der Kampf des Gebirgsbewohners mit den Elementen. 8. Die Vortheile des Stadtlebens. 9. Mit welchen Feierlichkeiten war der Panathenäenzug in Athen verbunden? Auf Grund der Schullectüre. (Schularb.) 10. Welche vortheilhaften Folgen hatten die Nationalspiele für die Griechen? 11. Kimon und dessen Verdienste um Athen. Auf Grund der Schullectüre. (Schularb.) 12. Der Frühling und seine Freuden. 13. Ein römischer Triumphzug. Auf Grund der Schullectüre. 14. Die Herrschaft und der Sturz der Decemviren.

KLASA VI. 1. Worin hat die Anhänglichkeit des Menschen an seine Heimat ihren Grund? 2. Der Empfang des Telemachos bei Meneiaos in Sparta. Auf Grund der Schullectüre. (Schularb.) 3. Welchen Einfluss hatten die punischen Kriege auf die Zustände der Römer? 4. Welches Bild entwirft uns Pytheas von der Insel Albion und ihren Bewohnern? Auf Grund der Schullectüre. (Schularb.) 5. Historische Grundlage des ruthenischen Nationalepos „Igor's Heereszug gegen die Polovcer“. Auf Grund der Schullectüre. (Schularb.) 6. Das Was-

ser als Freund und Feind des Menschen. 7. Bedeutung der Reformen Diocletians. 8. Inwiefern hat sich Kaiser Justinian I. um das oströmische Reich verdient gemacht? 9. Durch welche Mittel erlangt Reineke nach seiner ersten Verurtheilung die Freiheit? (Schularb.) 10. Die Schifffahrt, ein Bild des Menschenlebens. 11. Die Vorgeschichte zu Lessings „Minna von Barnhelm“. (Schularb.) 12. Zustand Deutschlands während des grossen Interregnums. 13. Der deutsche Soldat in Lessings „Minna von Barnhelm“. (Schularb.) 14. Hochmuth kommt vor dem Falle.

КЛАС VII. 1. Das Glück eine Klippe, das Unglück eine Schule. 2. Kriemhildens Liebe, Leid und Rache. (Schularb.) 3. Die Machtstellung Spaniens im XVI. Jahrhundert. 4. Charakteristik des Wirtes zum goldenen Löwen. (Schul.) 5. Wie sucht Demosthenes in der ersten olynthischen Rede die Athener zum energischen Handeln gegen Philipp II. zu bewegen? 6. Die Heldenzeit Österreichs in der Regierungsperiode Kaiser Leopolds I., Josefs I. und Karls VI. 7. Der Zweikampf zwischen Hön und Amory. Nach Wielans „Oberon“. (Schularb.) 8. Verdienste Kaiser Josefs II. um die österreichische Monarchie. 9. Das Verhältnis der ersten Scene in Schillers „Wilhelm Tell“ zu der ganzen Handlung des Dramas. (Schul.) 10. Die Wurzeln der Bildung sind bitter, die Früchte süß.

КЛАС VIII. 1. Nicht der ist in der Welt verwaist, dem Vater und Mutter gestorben; Sondern, der für Herz und Geist Sich keine Lieb' und kein Wissen erworben. Fr. Rückert. 2. Schuld und Sühne der Jungfrau von Orleans. (Schularb.) 3. Die West-Slaven und ihre Beziehungen zum deutschen Reiche im Mittelalter. 4. Die beiden Piccolomini nach Schillers „Wallenstein“. (Schul.) 5. Wallensteins Verirrung und Fall. (Schul.) 6. Was man ist, das blieb man anderen schuldig. (Schularb.) 7. Welches Bild entwirft uns Heinrich von Kleist von Michael Kohlhaas? (Schularb.) 8. Der Mensch ist meistens selbst sein gröster Feind. (Schularb.)

4. Теми до письменних праць при іспиті зрілості.

а) в I. відділі.

1. Латинсько-руська: Cicero pro P. Sestio oratio c. 45 від слів Duo genera semper — patriae depoposcerunt.
2. Руско-латинська; З рускої читанки для II. класи 6 уступ: Щире серце цисаря Франца Йосифа I.
3. Грецька: Demosthenes *Περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ* § 67—72 від слів πόλεος γὰρ ἔργον — до ἀνεκέρθονον εἰπεῖν.
4. Руска: Виказати фактами з історії всесвітної, о скільки ідея націоналізму віднесла побіду в XIX століттю?
5. Польська (для обох відділів): Jaki związek istnieje między piśmiennictwem polskiem a życiem politycznym narodu w XIX w. (Motto: *Plomień rozgryzie malowane dzieje. Skarby mieczowi rozkradą złodzieje. Pieśń ujdzie cało. Mickiewicz.*)
6. Bei welchen Ereignissen zeigte sich die Treue der oesterreichischen Völker in besonders hellem Lichte?
7. Математична:

$$1) x^4 - \frac{1}{3}x^3 - \frac{x^2}{\frac{1}{3} + \frac{1}{2} + \frac{1}{2} + \frac{1}{2}} - \frac{1}{3}x + 1 = 0.$$

2) З пяти чисел творять 3 перші прогрессію геометричну, 4 послідні — арифметичну; сума чотирох послідних виносить 20, добуток 2. і 5=16. Котрі то числа?

3) Через точки:

$$M_1 \begin{cases} x_1 = 1 \\ y_1 = 2 \end{cases}, \quad M_2 \begin{cases} x_2 = 3 \\ y_2 = 1 \end{cases}, \quad M_3 \begin{cases} x_3 = 6 \\ y_3 = 4 \end{cases}$$

переходить коло велике кулі. Обчислити обем стіжка прямого, вписаного в кулю, знаючи кут у вершка осевого перекрою: $\alpha = 59^\circ 25' 10''$.

б) в II. відділі.

1. Латинсько-руська: Vergil. Aeneis XII. vv 160—202. від слів Interea reges — до foedera rumpet.
2. Руско-латинська: З оповідань з всемирної історії ч. I. уст. § 25. п. з. Тит.
3. Грецька: Sophoc. Oed. rex vv 774—820, від слів εμο πατήρ — до ὁ προστιθείς.

3. Руска: Заслуги Григорія Квітки, Марка Вовчка, Олександра Кониського та Івана Левіцького для рускої літератури.

4. Німецька: Die Machstellung des Hauses Habsburg im 16. Jahrhunderte.

5. Математична:

$$1) 2^{\log x^3} + 3^{\log y^3} = 91$$

$$2^{\log x} + 3^{\log y} = 7$$

2) Особа А хоче забезпечити для себе, взглядно для своїх спадкоємців, ренту 4000 к, котру має побирати через 10 літ з початком кожного року, почавши від 1. січня 1910; кільки має нараз зложити до банку 1. січня 1890, если банк числить складаний відсоток $3\frac{1}{2}\%$ при цілорічній капіталізації?

3) Подані рівняння боків трикутника:

(AB) $y = -x - 3$, (AC) $3y = 2x - 14$, (BC) $7y = -2x - 6$; обчислити аналітично боки AC, BC і кут ними замкнений, а опісля, знаючи ті часті трикутника, розв'язати его тригонометрично.

VI. Прибори наукові.

Збільшились в шк. р. 1898.

1. Бібліотека учителів:

Q. Horatii Flacci opera t. II., interp. Ludovicus Desprez; Галицька Зоря під редакцією Б. Дідицького р. 1860; Корнелій Непос вид. Людвик Сальо; Учебник фізики для низших клас шкіл середних наук. Петро Огоновский; Ćwiczenia stylistyczne we wzorach i tematach stop. II. Bogucka-Niewiadomska-Warnkówna; Das Licht, J. Tyndall-Wiedemann; Związła gramatyka języka polskiego dla kl. IV. szk. 5 i 6-klas.; Trzecia książka do czytania dla szkół ludowych; Географія для I. кл., Бенонього-Матієва; Вправи латинські для III. кл. Прухницький-Огоновский; Граматика лат. яз. ч. II., Самолевич-Солтисік-Огоновский; Natürliche Schöpfungs-Geschichte v. Ernst Haeckel; Die Hauptströmungen der Litteratur des XIX. Jahrhunderts, G. Brandes; Grundzüge der Physiologie, Thomas Huxley; Lehrbuch der empirischen Psychologie v. Dr. Gustav Lindner; Neue Darstellung der Logik, von W. Drobisch;

Grundriss des Psychologie, Dr. J. Crüger; Grundzüge der physiologischen Psychologie, W. Wundt; Lateinisch deutsches Schulwörterbuch, J. Stowasser; Die Lehre von der Elektrizität, S. Wiedemann; Wiederholungsbuch für den Unterricht in der Litteraturkunde, W. Dietlein; Die Oden des Horaz, G. Leuchtenberger; Schul- und Excursionsflora von Deutschland, Dr. J. E. Weiss; Ботаніка на висні класи шкіл середних, I. Верхратекій; Elliptische Functionen und algebraische Zahlen, H. Weber; Podręcznik do analizy chemicznej jakościowej, Dr. J. Schramm; Methodik des naturgeschichtlichen Unterrichtes, C. Rothe; Die Erdrinde, Dr. K. Schwippel; Handbuch der Schulhygiene, L. Burgerstein, Dr. A. Netolitzky; Начерк Сомапольої, I. Верхратекій; Етнографічний Збірник, М. Грушевський; Памятки ук. рускої мови і літератури, тов. ім. Шевченка; История рускої словесности, А. Галахова; Historische Grammatik der lat. Sprache, Fr. Stolz; Darstellungen aus der Sittengeschichte Roms, L. Friedländer; Люборадскъ, А. Свидницький; Anschauungs-Unterricht bei der Lectüre des Tacitus v. Josef Kubik; Ziel, Auswahl und Einrichtung der Horaz-Lectüre, J. Steiner; Deutsche Klassiker und Romantiker, Hans Altmüller; Ogniem i mieczem, H. Sienkiewicz; Feldmarschall Erzherzog Albrecht, Carl v. Duncker.

Академія умієности в Кракові прислала сего року всі свої дотеперішні виданя і справозданя даром, та обіцяла на дальше свої наукові виданя присилати.

Часописи і періодичні виданя: Записки наукового товариства імени Шевченка, Літературний Вістник, Учитель, Кієвская Старина, Муzeum, Eos, Kosmos, Na około świata, Zeitschrift für öst. Gymnasien, Lehrproben und Lehrgänge, Verordnungsblatt des Ministeriums für Cultus und Unterricht.

З кінцем року шкільного 1898 числила бібліотека учителів 711 творів.

2. Бібліотека учеників.

а) руска:

1) Вечері на хуторі Н. Гоголя, пер. К. Климкович. 2) Бібліотека для молодежи Ю. Насальського. Томів 5. (Дар директора гімназії). 3) Олег Святославич К. Устияновича. 4) „Бібліотека

Зорі⁴. З різних країв і народів. Прим. 2. 5) Дзвінок за рік 1897. 6) Власними силами В. Гієрна. 7) З чужих Зльників. Збірник оповідань. 8) Розбишаки на ріці Міссісіпі, Пер. К. Вербенко. Прим. 4. 9) Над Чорним Морем І. Левицького. 10) Подорож довкола землі в 80 днях Ю. Верне. Прим. 2. 11) В гостях добре, дома ліпше Дрозда. Прим. 2. 12) Маруся. Повість Гр. Квітки. Прим. 5. 13) Сліпий Музика. Повість В. Короленка. Прим. 2. 14) Замок Делі. Повість Ганни Кірі (2 томи). 15) Короткий огляд руско-української літератури від XI.—XVIII. в. Остап Макарушка. Прим. 4. 16) Байки Л. Глібова. Прим. 10. 17) Байки Євгенія Гребінки. Прим. 10. 18) Іюгенія в Таврії. Пер. Василь Ріленко. Прим. 4. 19) Оповідання про Хведора Християнина і про Оврама Жидовина. Переклала Загірня. Прим. 8. 20) Вечерниці. Оповідання Гоголя. Пер. Обачного і Лесі Українки. Прим. 4.

З кінцем р. шк. 1898 числила бібліотека руска 213 творів (не вчисляючи томів і дублетів).

б) польська.

Kraszewski: Kunigas, z illustr. Andriollego. Sienkiewicz: Pan Wołodyjowski, Potop, 3 t. (Wydanie jubileuszowe). Verne: Kłopoty Chińczyka w Chinach. Kraszewski: Stara basz, 3 t. Chmielowski: Kobiety Mickiewicza, Słowackiego i Krasińskiego. Kraszewski: Stary sługa t. 2. Belcikowski: Kaz. Brodziński, stud. liter. Anat. Lewicki: Obrazki z dziejów Przemysła. St. Gębarski: Zdobyte Konstancynopola. Sienkiewicz-Sedlaczkówna: Wołodyjowski, Potop (w przerobieniu dla młodzieży). Sienkiewicz: Za chlebem (5 egzempl.). Tatomir: Jan Kochanowski.

З кінцем р. шк. 1898 числила польська бібліотека 172 творів.

в) німецька.

1) Das Wissen der Gegenwart. Heinrich Schulz: Kunst und Kunstgeschichte 2 Bände. 2) Das Wissen der Gegenwart v. Dr. E. Taschenberg: Die Insecten. 3) Das Wissen der Gegenwart v. Julius Jung: Leben und Sitten der Römer. 2 Bde. 4) Das Wissen der Gegenwart v. Anton Wassmuth: Die Elektrizität. 5) James Fenimore Cooper: Der Wildtödter. 6) J.

F. Cooper: Der letzte Mohikaner. 7) Jul. Verne: Ein Lotterieloos. 8) Jul. Verne: Der Triumph des XIX. Jahrhunderts. 2 Bde. 9) Jul. Verne: Der Courier des Czar 2 Bde. 10) Jul. Verne: Keraban der Starrkopf. 2 Bde. 11) Jul. Verne: Kein Durcheinander. 12) Jul. Verne: Zwei Jahre Ferien 2 Bde. 13) Jul. Verne: Die grossen Seefahrer des XVIII. Jahrhunderts. 2 Bde. 14) Jul. Verne: Die Jaganda 2 Bde. 15) Jul. Verne: Die Schule der Robinsons. 16) Jul. Verne: Die 500 Millionen der Begum. 17) Jul. Verne: Reise durch die Sonnenwelt. 2 Bde. 18) Jul. Verne: Mathias Sandorf. 3. Bde. 19) Jul. Verne: Der grüne Strahl. 20) Jul. Verne: Der Chancellor. 21) Jul. Verne: Das Dampfhaus. 2 Bde. 22) Jul. Verne: Schwarz-Indien. 23) Jul. Verne: Die Entdeckung der Erde. 2 Bde. 24) Jul. Verne: Robur der Sieger. 25) Jul. Verne: Ein Kapitän v. 15. Jahren. 2 Bde. 26) Jul. Verne: Die Leiden eines Chinesen in China. 27) Jul. Verne: Der Archipel in Flammen. 28) Jul. Verne: Der Südsterne oder das Land der Diamanten. 29) Jul. Verne: Nord gegen Süd. 2 Bde. 30) Carl v. Dungen: Feldmarschall Erzherzog Albrecht.

З кінцем р. шк. 1898 числила німецька бібліотека 205 творів.

3) *Габінет історично-географічний*
числив з кінцем шк. р. 1898: 83 приборів.

4) *Габінет природничий*
числив з кінцем шк. р. 1898: 516 моделей і okazів, а то: 228 зоологічних, 70 ботанічних, 218 мінеральоічних.

5) *Габінет фізикальний*
числив з кінцем шк. р. 1898: 180 приборів. В біжучім році по-множено матеріали хемічні.

VII. Заходи

коло фізичного розвою молодіжи.

В наслідок рішення Висок. ц. к. Міністерства В. і П. з. 16. падол. 1893 ч. 18830 і Вис. ц. к. Ради шк. краев. з 15. цвіт. 1894 ч. 7912 відбувають ся вже третій рік систематично ведені забави для молодіжи.

Конференція учителів, що відбула ся в сій справі, розділила зібрані датки молодіжи з початком другого півроку на уряджене бовища і закупно відповідних приборів до шкільних забав, та ухвалила внесення стремлячі до зорганізованя і веденя забав та прогульок.

А) Устрій забав на павзах. Половину подвіря перед шкільним будинком, що належить до ц. к. П. іми., призначено на забави учеників низшої гімназії, другу за будинком для учеників висшої гімназії. В часі павз бавили ся ученики під проводом цілого збору учительського в гри: подаване бальону, кидане бальонів на віддаль і в гору, підбиване ногами пневматичного бальону, скакане на місци через верівку о двох ручках, ката і миш, хованку, легкі виправи на поручках, пилку підбивану палестрами і метану руками, метане диском, кидане спис на віддаль і до ціли і т. п. Крім приборів до забав з попередних літ справлено в сім році більше як за 50 зл. ще такі приряди до забави: 1 бальон пневматичний, 1 бальон повний до підкидування, 10 спис сталевих з бамбусовими держакми, 4 пилки гумові повні, 2 пилки надуті, 1 верівку до перескакування поодинокю а 1 верівку до громадного перескакування і диск до метаня. Се все зайняло учеників до забави, бо вироблює в них силу і зручність.

Б) Прогульки поза місто. Тому що околиця Перемишля не богата в вільні місця і прогалини в лісах, проте прогульки відбували ся в дальші околиці крім Перемишля. І так крім Малих Буд і Великих Буд відбували ся прогульки до села Пражкович, в ліс на Кругелю, до Тарнавки, на Вільче, на Ляповицю, до Красчина а при кінци мая і на початку червня відбула ся громадна прогулька желізницю в околиці Добромиля. Ту оглянено руїни замку Гербурта, монастир ОО. Василян, а відтак в Ляцкім під Добромилем оглянено саїни:

придивлювано ся, як варить ся ропа, як добуває ся і чистить сіль і як набиває ся в гуски, готові на продаж; рівнож придивлювано ся машинам, що ними з глибоких ям (шибів) добуває ся сільну ропу. Цілому процесови приготовлюваня соли придявляли ся ученики дуже цікаво і вернули желізницю дуже вдоволені домів. Всім прогулькам проводив і доводив учитель забав і гімнастки І. Прийма; в послідній до Добромиля взяли участь ІІІ. проф. Д. Левкевич, А. Чичкевич, І. Мануляк, В. Кміцикевич, І. Німців, І. Прийма. Прогульки в околиці Перемишля відбували ся що найменше раз на тиждень. Крім того відбув кілька прогульок в цілях наукових проф. нат. історії І. Мануляк.

В) Купелі і ховзанка. Місцеві обставини подають молодежи пригожі нагоди до купелів в ріці літною порою і до ховзанки зимою. Тому настоював заклад наукою і принукою, щоб молодіж користала з сих розривок, условлював ся з тутешніми підприємцями купелевими і ливварекими о як найприступнійші ціни для учеників; однакож з сих заходів ученики мало користали, вибираючи собі на великім просторі Сяну міся хогідні, безпечні і перш усього безплатні, де віддавались забаві цілою душею.

VIII. Поміч наукова для бідних учеників.

Убогу молодіж запомагає:

I. *Бурса ім. св. О. Николая в Перемишлі* (утримує ся коштом і заходом „Товариства Бурси ім св. О. Николая в Перемишлі“), давала в шк. р. 1898 приют 33 питомцям, ученикам рускої гімназії.

II. *Братство церковне св. О. Николая в Перемишлі.* В р. 1897 і 1898 уділило 52 ученикам запомоги на харч і одяг в сумі 165 зл., крім сего одноразову запомогу на Бурсу св. О. Николая в сумі 100 зл.

III. *Жертви* виливаючі на руки Дирекції на підмогу біднійшої молодіжи.

- Прихід в р. 1898:
- 1) Жертви родичів при вписах 80 зл. — кр.
 - 2) Принагідні жертви: ви. о. Рейнаровича 3 зл., о. Колтунюка 3 зл., о. Козія 2 зл., абітурієнта Волосєнки 50 кр., о. Марчака-Бараньського 10 зл., панї Дорошевої 12 зл., о. Федоновича 2 зл., проф. Чичкевича 50 кр., о. К. Павловського 7 зл. 36 кр., о. Павлюка 12 зл., о. крил. Чеховича з Сокаля 5 зл., тов. асекураційного Дністер 30 зл., товариства руских жінок в Перемишлях 10 зл., жертви на вечерку в честь Т. Шевченка 22 зл. 90 кр., абітурієнта Малайчика 50 кр., разом 120 зл. 76 кр.
 - 3) Жертви учительського збору і учеників на ескортах 31 зл. 60 кр.
- Разом приходу . 232 зл. 36 кр.

- Розхід:
- 1) На підмоги шкільної оплати 17 зл. — кр.
 - 2) Бурєї св. О. Николая уділено 30 зл. — кр.
 - 3) Товариству св. Кирила 10 зл. — кр.
 - 4) На одїне ученикам 27 зл. 90 кр.
 - 5) На харч (поміж иньш. 4 учен. через цілий р.) 132 зл. 18 кр.
- Сума розходу . 217 зл. 08 кр.

Остає на слїдуючий рік 15 зл. 28 кр. а. в.

IV. Товариство і.п. св. Кирила, завязане в р. 1896 на підставі статута, затверженого Выс. ц. к. Намісництвом з д. 25. лютого 1896 ч. 13400 з річною вкладкою 240 зл. Цілю товариства є запомагати убогу молодїж рускої гімназії в Перемишлях. На загальних зборах в вересни 1897 вибрано председателем проф. Д. Чеховського, містопредседателем катихита о. І. Савчина, секретарем проф. В. Винара, касирем проф. І. Мануляка, контрольором проф. С. Зарицького, заступниками виділових: о. О. Кормоша і о. Н. Підгорецького.

З початком року шкільного 1897/8 вивосив фонд мундуровий 315 зл. 76 кр., в касї є тепер 11006 зл., ученики винні 4163 зл., разом 467 зл. 45 кр.

Дійсних членів є 35: О. І. Войтович, пралат, Др. Величко проф. гімн., В. Винар, проф. гімн., С. Губчаєк, урядник тов. „Віра“, С. Зарицький, проф. гімн., О. Кишакевич, сотруд. катедр., В. Кміцикевич, проф. гімн., Др. Т. Кормош, адвокат, о. О. Кормош, катихит шкїл видїл., о. К. Кульчицький в Підгайчиках, Д. Левкевич, проф. гімн., І. Липецкий, директор „Народної торговлі“, І. Малиновский, проф. гімн., І. Мануляк, проф. гімн., М. Мартинець, коміс. ліс., о. П. Матковський, пралат, І. Матковський, коміс. ескарб., Ю. Матковска, жена ком. ескарб., Е. Медвецький, секретар суд., О. Менціньський, префект. семінар., І. Німцієв, проф. гімн., о. М. Подолинський, пралат, І. Прийма, проф. гімн., о. І. Савчин, проф. гімн., о. І. Стрийський, крилошанин, І. Франчук, проф. гімн., Г. Цеглиньський, директор гімн., К. Ціммерманн, проф. гімн., Д. Чеховський, проф. гімн., А. Чичкевич, проф. гімн., Л. Шехович, совітник суд., Др. К. Шпрінгер, лікар штаб., А. Ярема, проф. гімн., о. Т. Ярема, сотрудник катедр., М. Яцик, народн. учитель.

На цілі товариства, іменно на *умундурованє учеників* рускої гімн. зложили датки слїдуючі Ви. Добродїї:

Преосвящений Кир Константин Чехович 100 зл., тов. „Дністер“ 25 зл., Маїстрат м. Перемишля 20 зл., Дирекция гімназії зі складок при вписах 10 зл., о. Підгорецький зі складки 10 зл., о. Макаревич, парох в Рожнітові 10 зл., о. Кульчицький, парох з Башні 240 зл., о. Макар, з Угерєць 150 зл., о. Цюк з Балч 1 зл., з пушок св. Кирила 649 зл.

Оборот касовий в р. шкільн. 1897/8:

З минушого року шк. остало в касї 31576 зл. готівки, до кінця червня 1898 р., прибуло 57606 зл. разом 89182 зл., з того видано на мундури 74552 зл., ученики винні 3626 зл., готівки є 11006 зл., разом 89182 зл.

Всім великодушним добродїям складає Дирекция і Видїл товариства іменем бідної рускої молодїжи сердечну подяку.

IX. Літопись гімназій.

Запис учеників до гімназії відбув ся в трех послідних днях місяця серпня 1897 р. Вступні іспити до приготавляючої і I. класи відбулись в днях 15—16. липня перед фєрїями, а 1—2. вересня 1897 по фєрїях.

Шкільний рік почав ся дня 3. вересня торжественним богослуженєм в катедральній церкві.

Дня 17. вересня 1897 відбуло ся заупокійне богослуженє за спокій душі бл. п. профєсора Алексея Наконєчного в гімназїяльній авлі, а дня 29. вересня таке саме богослуженє в катедральній церкві заходом учительского збору.

День 4. жовтня 1897 обходила гімназія яко день Ангєла Бго ц. і к. Величества торжественним богослуженєм в катедральній церкві, так само день 19. падолиста 1897 яко день Ангєла Єї ц. і к. Величества Найясїйшої Цїсарєвої.

Дня 7. жовтня 1897 провєла молодїж з цїлим учительским збором моцї бл. п. Епископа Снїгурєкого, перенєсенї з давного кладовища до катедральної церкви.

В день Богоявлєня 18. сїчня 1898 осьвятив о. катихит їмн., проф. Савчин цїлий будинок гімназїяльний і салї шкільні при торжественним єнїві молодїжи.

Дня 12. сїчня 1898 навїстив Інспектор красвий для шкїл середних, вп. Иван Левицкий, науку їмнастїки в гімназїї.

Дня 25. сїчня відбулось заупокійне богослуженє за бувших учеників тутешної гімназїї, бл. п. Евстахїя Глуцишина з кл. I. Івана Дрималовского з кл. VI. і Мирона Тєлєпа з кл. VIII.

Дня 26. сїчня упокоїв ся відзначаючий ученик II. кл., Михайло Семчук; заупокійне богослуженє відбуло ся дня 5. лютого в авлі їмназїяльній.

Вь днях від 22. лютого до 5. марта 1898 відбула ся люстрація їмназїї через Інспектора красєвого, вп. Івана Левїцкого.

Дня 12. марта 1898 євяткувала молодїж XXXVII. роковини смерти кобзаря Тараса Шевченка музикально-вокальними вечерницями з слїдуєчою програмою:

Часть I.

Вступне слово, виголосив вп. проф. С. Зарицкий.

1. Роздїльський: „Сонце заходить,“ хор мужєский.

2. Шевченко: „Кавказ“ — деклямація, виг. тов. С. Ї.

3. Mascagni: „Cavalleria Rusticana intermezzo“ — оркєстра в супр. форт.

4. Глинка: „Ох не куси“ — дует в супр. форт. відєсп. тов. В. Б. і А. С.

5. Вахнянин: „Куцало“ — хор мїшаний в супр. форт.

Часть II.

Відчит тов. I. Б.

1. Сїчинський: „Вязанка пісєнь народних“ — хор мїшаний в супр. форт.

2. Кумановский: „Вязанка пісєнь“ — двї цитри, відогр. тов. Д. К. і Ю. П.

3. Воробкєвич: а) „У петрївку“ б) „Як-бим знала“ хор мужєский.

4. Лисєнко: „Минають днї“ — сольо бар. в супр. форт. відєсп. тов. О. М.

5. Шуман: „Хор циганів“ — хор мїшаний в супр. оркєстри і форт.

6. Тимољєский: „Гаїлїки і коломїйки,“ оркєстра.

Вечєрок закїнчив патрїотичною промовою директор їмназїї Г. Цєглиньский. На вечєрок запросила молодїж учительский збір і всю молодїж I. їмназїї, чим дружно вивдячилась за двократнї запросини єї на вечєрок в єсть А. Мїцкєвича.

На єей вечєрок загостили Прєосьєващєнні Епископи Перемискі, о. Константин Чєхович і Яков Їязєр, та весь цвїт мїсєвої интєлїєнцїї, родичї та опїкуни молодїжи.

Дня 19. марта 1898 люстрував науку рисунків в їмназїї їнспектор заводовий, проф. Антїн Стефанович.

Дня 24. мая загостив до їмназїї Б. Е. нан Намїстник Галицкий, гр. Лев Пїїньский, оглянув будинок, компати канцєлярїїні і табїнєти, тай прислухував ся двом годинам науковим, в кл. VIII. науцї грєцкоґо, в кл. VI. науцї нїмєцкоґо язика. Того самого дня предствавив ся Б. Ексєлєнцїї учительский збір в рєцєпцїїній салї тутешного ц. к. Староства.

Дня 4. мая 1898 були ученики з цїлим учительским збором на поминальнїм богослужєнє в катедральній церкві за спокій душі бл. п. Цїсарєвої Марїї Анни а 28. червня 1898 за спокій душі бл. п. Цїсаря Фердинанда.

Дня 6. мая взяла молодіж гімназіяльна з цілим збором учителів участь в похоронах бл. п. лат. Єпископа-суфрагана Перемиского о. Якова Ілязера. Хор гімназіяльний, котрого покійний Святитель був одушевленим любителем, проводив тілні останки Владки на місце вічного снукою.

Від 9. — 14. мая відбував'ся письменний, а 15. — 18. червня 1898 устний іспит зрілости під проводом ви. делегата Ради шк. і директора акад. гімназій у Львові Едварда Харкевича. Іспит закінчив ся дня 19. червня торжественним богослуженєм і розділенем свідощтв, перед котрим попрощав виходячу в світ молодіж директор Цеглинський. В імени абітурієнтів відповів на благовістні пращальні слова директора, абітурієнт Іван Брик, дякуючи за усердні труди для їх вихованя і образования ви. Директорови і цілому учительському збору.

І се торжество шкільне почтили своєю присутністю Їх Преосвященство Єпископ Константин Чехович, о. схолярх І. Войтович і місцева інтелігенція.

Дня 21. червня святкувала молодіж празник гімназіяльного Ангела, св. Кирила Александрійского, торжественним богослуженєм в катедральній церкві, в часі котрого виголосив одвітну проповідь катихит гімназії, о. проф. І. Савчин.

В році приступала молодіж чотири рази до св. сповіди і причастія; в днях від 2—5. цвітня відправила великодні реколекції.

Шкільний рік закінчив ся дня 15. липня благодарственным богослуженєм і відсьпіванєм народного имну в церкві катедральній. По богослуженю розділено свідощтва.

X. Відозва до родичів і опікунів.

1. Рік шкільний розпочинає ся дня 3. вересня торжественним богослуженєм, на котре мають явитись всі записані ученики.

2. Запис учеників до гімназії відбуває ся в *трех послідних днях місяця серпня*. Пізнійші зголошеня приймають ся лиш в виїмкових случаях.

3. В тих самих днях відбувають ся іспити поправчі і доповнюючі. Вступні іспити до першої і приготовляючої класи відбувають ся в двох термінах: безпосередно по закінченю шкільного року, 15.—16. липня, і 1.—2. вересня кожного року; вступні іспити до клас вищих, II.—VIII., межі 5.—15. вересня. Пізнійших зголошень не прийме ся. Приватні іспити відбувають ся в послідних днях кожного півроку.

4. До запису повинен явити ся кожний ученик лично в супроводі вітця, матери або опікуна, а бодай їх заступника домового надзирателя, і має принести з собою *свідощтво шкільне з послідного півроку* і дві вписові карти, виповнені як найточнійше.

При записі заявляє ученик рівночасно, на які предмети надобовязкові записатись хоче, бо зголосившись раз мусить на них ходити правильно і точно, як на предмети обовязкові. Неpravильна фреквенція на предмети надобовязкові впливає від'ємно на пізнійшу оцінку пильности ученика взагалі.

З уваги на велику вагу, а густо-часто і рішаючий вплив домашнього надзору на вихованє і науку молодіжи, радить ся родичам і опікунам перед вибором і наймом станцій звідатись дотично сеї справи передше в Дирекції гімназіяльній.

По мысли рескр. Високої Ради шк. з д. 31 мая 1898 до ч. 11.781 Дирекция спорядить виказ дозволених станцій і предложить єго родичам або опікунам до одвітного ужитку.

Одвітно до сего розпорядження мають всі особи; бажаючі тримати учеників на станції, явитись в назначенім часі в канцелярії Дирекції, виказати своє помешканє, по огляді і удобреню котрого отримають за власноручним потвердженням „регулямін“, с. є правила уложені з порученя Є. Є. Пана Міністра В. і П. через Високу Раду шк. і ц. к. краєву Раду санітарну для всіх надзорів домашних, котрих то правил через цілий рік як найсовістнійше триматись мають.

Без такого зголошеня і без получения регуляміну з рук Дирекції не вільно буде нікому учеників на станції тримати.

Так само подасть Дирекция найліпших інформацій що до вибору домових учителів, котрих родичі а взаглядно ученики без відома школи приймати не повинні.

5. Хто вперше записуєсь до гімназії, має при записі показати:

а) метрику уродження, без котрої жаден новий ученик не буде прийнятий;

б) свідоцтво заціпленої або відновленої віспи в році попереднім;

в) свідоцтво з тої школи, де передше ходив на науку.

6. Кожний ученик складає при записі 1 зл. на наукові прибори; ученики, що не в силі виказати ся свідоцтвом сеї гімназії за піврік попередній, складають крім того 2 зл. 10 кр. вписового. Таку оплату складають і тоті, що виправді ходили давнійше до сеї гімназії, але опісля, хочби навіть в останнім півроці, перестали ходити до школи. З початком другого півроку складають ученики, з виїмкою найбільшійших, 1 корону на прибори до забави.

7. Ученики, що записалась до I. кл., з виїмкою репетентів, мають в першій тижни внести до Дирекції прошеня о увільненяє від шкільної оплати. До прошеня треба залучити свідоцтво убожества, потверджене через дві власти. По двох місяцях розважить збір учительський, чи захованє, пильність і поступ учеників у всіх предметах наукових суть що найменше „добрі“. В такім случаю увільняє їх Рада шк. від оплати під условієм, що з кінцем півроку мати-муть степень перший, а обичаї і пильність що найменше добрі. Вели-б те не наступило, дотичний ученик з'обовязаний в перших днях другого півроку зложити оплату за I. піврік.

Ученики, що їх збір учителів до увільненяє від оплати не поручив, та репетенти I. класи, мають зложити оплату за I. піврік найдалше до кінця падолиста.

8. Ученики, що зголошують ся до I. класи, здають в назначених (під З) речинцях іспит вступний. Вибір речинця лишений кождому до волі. Однак на всякий случай хто раз іспиту не зложить, має того року до кождої іншої гімназії вступ зборонений.

9. Ц. к. гімназія II. в Перемишлях має окрім звичайних 8 класів гімназіальних еще *однорічну класу приготавливаючу*. До неї приймаєть учеників, що скінчили рік *девятый*, а мають відомости з *третьої класи шкіл народних висшого або мійського типу*. Ученики сеї класи складають також іспит вступний. Оплата в ній виносить 1 зл. вписового, а 5 зл. шкільної оплати на піврік. Наколи однак при добрім поступі, таких-же обичаїх і пильности отримують в II. півроці увільненє, стає оно правосильне і в висших класах гімназіальних, як довго ученик добрим поступом, тикими-ж обичаями і пильностию на се заслужить.

Добрий поступ в класі приготавливаючій увільняє вже від вступного іспиту до I. класи.

Ученики, що не зложили вступного іспиту до I. класи, можуть за згодою Директора перейти до приготавливаючої класи.

10. Родичі, опікуни та домові надзирателі повинні в своїм власнім інтересі звідуватись як найчастійше в гімназії про поступ і захованє учеників. В тій цілі постановлені і прилюдно оголошені в гімназії *речинці двонедільних конференцій* (що неділі по кождім 1. і 15. від 10.—11. рано), на котрих они кождого разу являть ся та про своїх учеників розпитувати можуть.

11. Вкінці повідомляє ся родичів і опікунів об тім, що від р. 1896/7 заведені в силу Найвисшої постанови по всіх галицьких гімназіях і школах реальних *шкільні мундури*, котрі ученики так в школі як і поза школою носити обовязані. Лиш убогих та пильних учеників I. кл. може Директор від того обовязкового одягу увільнити. Ученики приготавливаючої класи можуть також убиратись в гімназіальний одяг, однак без ніяких відзнак.

Григорій Цеглиньский,

Директор ц. к. II. гімназії.

К Л Я С А

	К Л Я С А										Разом		
	Прито- товля- юча	I	а	б	в	г	д	е	ж	з			
В повіті Перемискім	13	7	12	13	13	8 ¹	4	3	4	3	4	4	81 ¹
» Других повітах	22	26	19	29 ¹	35	18	21	23	25	25	25	15	233 ¹
7. Стан родичів.													
Священники	8	6	9	6 ¹	15	8	10	7	10	7	10	9	88 ¹
Властители дібр	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Урядники від ІХ. р. в гору » прочих категорій	—	1	—	1	—	2	1	1	—	—	—	—	6
Учителі народні	1	3	3	1	1	2	1	2	—	—	—	1	15
Міщани і ремісники	4	2	1	3	5	2 ¹	2	1	5	2	5	2	27 ¹
Селяни	1	8	6	6	8	5	3	6	8	6	8	6	57
Приватні офіціялисти	17	16	19	21	17	14	12	12	6	6	4	4	138
Кушці	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Слуги публичні	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Зарібники	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
Зарібники	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
8. Класифікація учеників з кінем ш. р. 1898.													
Першу класу з відзначенем	6	4	4	6	7	2	2	4	2	4	2	2	43
Цершу класу	29	25	27	40	21	23	22	27	21	27	21	21	266
Поправку в однім предметі	—	2	4	3	3	2	3	2	—	—	—	—	19
Другу класу	—	2	2	3	3	1	2	—	—	—	—	—	18
Третю класу	—	2	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	12
Некласифікованих	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Разом	37	37	38	45	54	33	30	31	30	30	23	23	358

9. Доповнене класифікації з р. 1897.

Поправляло ісит но фериях	1	3	4	3	1	4	3	1	3	3	1	3	23
Поправило	—	3	3	3	1	4	2	1	3	3	—	—	20
Не поправило	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Загальний успіх класифікації з р. 1897:													
Першу класу з відзначенем	6	4	3	7	8	2	5	3	2	3	2	3	43
Першу класу	35	21	21	42	24	26	21	19	17	25	25	25	251
Другу класу	3	4	5	2	5	3	1	1	3	—	—	—	27
Третю класу	2	5	3	—	1	2	—	—	—	—	—	—	13
Разом	46	34	32	51	38	33	27	23	22	25	25	25	334

10. Оплата учеників.

Цілу оплату шкільну зложило:

в I. шівроці	40	5	5	2 ²	10	4	5	2	6	6	6	6	85 ¹
» II. шівроці	4	3	2	8	8	6	6	6	9	7	7	7	59
Увільнених від шкільної оплати було:													
в I. шівроці	—	33	34	50	45	31	25	26	20	16	16	16	280
» II. шівроці	34	33	37	39	47	28	24	24	21	16	16	16	303

Оплата шкільна виносила:

в I. шівроці	200	100	100	80	200	80	100	40	120	120	120	120	1140
в II. шівроці	20	60	40	160	160	120	120	120	180	140	140	140	1120
Разом	220	160	140	240	360	200	220	160	300	260	260	260	2260
Ветунні такси виносили	41	42	35.70	12.60	12.60	2.10	12.60	14.70	14.70	2.10	2.10	2.10	190.10
Датки на прибори наукові	—	41	41.4	54	56	36	33	33	31	23	23	23	348
Разом	41	83	76.70	66.60	68.60	38.10	45.60	47.70	45.70	25.10	25.10	25.10	538.10

К Л Я С А

	Пригото- вуюча	К Л Я С А								Разом			
		I. а	I. б	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.		VIII.		
Такси за дуплікати	—	—	—	1	—	1	2	1	2	1	2	—	7
Датки на прибори до забави вносили	11·50	12·50	18	20·50	11·50	11·50	11·50	11·50	11·50	11·50	11	9	128
II. Наука предметів взаглядно-обов'язко- вих і надобовязкових:													
Польський язик	27	26	40	46	25	19	22	16	16	—	16	16	263
Каліграфія	—	18	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67
Рисунок	—	4	16	9	6	6	1	—	1	—	—	—	54
Сьпів	—	—	19	22	8	14	9	13	13	—	13	10	151
Гімнастика	29	23	28	49	20	22	17	16	16	—	16	10	241
Історія краєва	—	—	—	55	33	—	—	—	—	—	30	23	141
12. Стипендії.													
Число стипендій	—	2	—	2	5	4	3	1	3	1	3	3	21
Сума стипендій	—	ар. 140	ар. 60	ар. 400	ар. 490	ар. 400	ар. 300	ар. 157·50	ар. 317·50	ар. 157·50	ар. 317·50	ар. 2265	

АЛЕКСЕЙ НАКОНЕЧНИЙ.

З кінцем шкільного року 1897 втратила гімназія невіджа-
лованого товариша і труженника, ц. к. професора гімн. Алексея
Наконечного.

Покійний родився в Острожці (Москиского повіта) д.
25. марта 1847 р. з неможлих селянських родичів. Тому що
з малку виявляв охоту до науки, родичі дали єго до ц. к. гім-
назії в Самборі. Окінчивши науки гімназійні з добрим успі-
хом в р. 1873, перенісся б. п. Алексей до Львова і ту на
університеті відбував студії філософські від 1873 до 1877 р.
По окінченню філософії прийняв в р. 1878 посаду заступника
учителя в ц. к. гімназії в Станиславові і сповняв обов'язки
учительські тамже до р. 1885. В тім часі зложив кваліфікацій-
ний іспит з математики і фізики, насамперед на гімназію низ-
шу у Відні в р. 1881, а відтак на цілу в Кракові в р. 1883.

Зі Станиславова перенесла покійного власть шкільна в тім
самім характері до ц. к. гімназії в Тернополі, де він подавав
науку до р. 1890. В тім році іменованій Високим ц. к. Міні-
стерством Віроєн. і Просьв. дійсним учителем, перенісся до
ц. к. гімназії в Бродях. Ту однак учительовав коротко, бо уже
в р. 1892 обняв посаду професора математики і фізики в ц. к.
II. гімназії в Перемишлі, де повняв службу аж до смерті, до
дня 13. серпня 1897 р.

Б. п. Алексей визначався наскрізь честним і праведним
характером.

Сї прикмети з'єднали єму високе поважанє і любов серед
гімназійної молодіжи. Лагідність і доброта б. п. Алексея
були широко звістні в цілому місті, тож не дивниця, що всі
товариші, як і численні знакомі оточували єго щирою та не-
ложною симпатією.

На жаль не судилось б. п. Алексеєви жити довше посе-
ред любячої єго громади. Уже в р. 1896 занепав він на по-

важну грудну слабість. Для поратованя здоровля уділили ему високі власти шкільні відпустки в літнім півроці 1897 р. Покійний виїхав в гори, а відтак до родини своєї жєни в Болєхові, шукаючи ту покріпленя. Але сили убували з кождим днем і уже 13. сервня 1897 настунила катастрофа. Смерть б. п. Алексея викликала так в учительськїм зборі, як у молодїжи і всїх знакомих правдивий та сердечний жаль.

Не стало труженника, що жертвував свої сили і здоровле для добра закладу.

Вічна ему пам'ять!

ХІІ. Клясифікація учеників.

ПРИГОТОВЛЯЮЧА КЛЯСА.

(клясифікованих 37 уч.)

Блюй Петро	Гемба Павло	Мун Иван
Глембоцкий Лев	Глова Денис	Олешко Василь
Зубрицкий Володим.	Дзюбінський Григ.	Олеар Йосиф
Зятник Йосиф	Кліш Николай	Сайко Филип
Підляшецкий Алексей	Козій Конст. Волод.	Салюк Йосиф
Цяпка Иван	Козловский Гр. Ден.	Савоцкий Ром. Стеф.
Василькевич Дмитро	Котис Данило	Трешневский Андр.
Ващук Александер	Кречковский Волод.	Федак Юрій
Весоловский Омелян	Лашчак Александер	Федевич Михайло
Гавліцкий Лев Иван	Мартиник Иван	Чайковский Волод.
Гривнак Стефан	Матюк Мирон	Чушило Алексей.
Гринишин Антїн	Микита Андрей	

II. кл. 2.

I. КЛЯСА а.

(клясифікованих 37 уч.)

Вергун Теодор	Глова Ілля	Шнепюрский Йосиф
Возняк Евген	Дїдух Иван	Сенишин Иван
Генсьорский Дмитро	Качмар Иван	Ткачук Ілля
Дорош Иван	Кіцька Михайло	Туна Николай
Лисяк Павло	Колтунюк Мирон	Чеховский Стефан
Роснецкий Ярослав	Котович Алексей	Шарко Володимир
Баконї Кароль	Левкевич Володимир	Швебер Ілля
Батицкий Андрей	Лояїнський Иван	Щирба Антїн
Бідик Иван	Мартиник Корнило	Ярема Петро.
Гладилович Богдан	Петик Иван	
Горчицкий Василь	Петик Ілля	

Поправок в однім предметі 2; II. кл. 2; III. кл. 2.

I. КЛЯСА б.

(клясифікованих 38 уч.)

Курій Дмитро	Яремкевич Петро	Берко Йосиф
Симко Михайло	Балко Володимир	Венжин Николай
Смулка Климентий	Бандира Теофіль	Винар Никита

Виницкий Володим.	Кашубинський Іван	Рейнарлович Йосиф
Галій Володислав	Когут Володимир	Сало Дмитро
Гаркавий Лев	Комісар Петро	Ткачик Іван
Головинський Стеф.	Котис Константин	Фединський Іван
Гринишин Іван	Москва Іван	Хробак Николай
Глембодкий Петро	Павлик Іван	Ярошко Дмитро.
Добрянський Лев	Пашуля Йосиф	
Зятник Володимир	Присташ Теофіль	

Поправок в однім предметі 4; II. кл. 2; III. кл. 1.

II. КЛЯСА.

(класифікованих 45 уч.)

Гірняк Михайло	Желеховекій Іван	Прокурат Михайло
Добрянський Йосиф	Заблоцкий Іван	Решетило Стефан
Ждан Іван	Заяць Антін	Стафіяк Володимир
Колодій Юрій	Івашко Іван	Терлецкий Маркіан
Братуш Станіслав	Кміть Іван	Тураш Стефан
Войтович Михайло	Кульчицкий Ілля	Федак Симеон
Войтович Стефан	Кульчицкий Лев	Цвек Михайло
Волосянський Арсен	Курдюк Юрій	Чабак Михайло
Волошин Іван	Леськів Іван	Шалавило Стефан
Гарабач Стефан	Луцишин Николай	Шинька Панталей.
Імтрасевич Волод.	Маланяк Стефан	Ярема Павло.
Іонтарський Іван	Пасічинський Теод.	

Поправок в однім предметі 3; II. кл. 5; III. кл. 2.

III. КЛЯСА.

(класифікованих 54 уч.)

Белкот Ярослав	Заяць Михайло	Пащак Михайло
Гоца Теодор	Кадик Андрей	Правець Іван
Дубляниця Роман	Кипріян Володимир	Ренякевич Остап
Закалата Теодор	Козаневич Данило	Рибачевекій Теоф.
Цапак Іван	Кос Андрей	Сенечко Іван
Ярема Яким	Костишин Ілля	Сенечко Михайло
Боднар Володимир	Котис Омелян	Сінкевич Анатоль
Брик Михайло	Кривяк Михайло	Тарчанин Михайло
Воробель Антін	Куділь Роман Онуф.	Товарицкий Іван
Воробель Володим.	Макар Іван	Трешневекій Алексе.
Голейко Лука	Марчак-Баранський Омелян	Фартух Алексей
Голейко Николай	Мацюрак Нестор	Фута Іван
Гринчук Іван	Мащак Юліян	Цюк Євген
Гучко Василь	Ольховий Михайло	Щурко Фелікс
Гудз Василь	Паук Михайло	Щуровекій Євген.
Засадний Теодор		

Поправку в однім предметі 3; II. кл. 3; III. кл. 2.

IV. КЛЯСА.

(класифікованих 33 уч.)

Балаким Михайло	Грушкевич Мирон	Прийма Теофіль
Волк Николай	Гемба Іван	Салук Лука
Жевко Стефан	Коваль Михайло	Тисовекій Іван
Малиновекій Стефан	Котович Михайло	Федевич Іван
Масляник Мирон	Круцько Іван	Федевич Лев
Напурко Володимир	Кузич Василь	Царевич Михайло
Цеглинський Николай	Малецкий Онуфрей	Ціцмірскій Николай
Бойко Юліян	Манько Андрей	Шехович Богдан.
Вахнянин Омелян	Масляник Михайло	
Вітик Стефан	Момрик Антін	

Поправок в однім предметі 2; II кл. 1; III кл. 2.

V. КЛЯСА.

(класифікованих 30 уч.)

Гемба Петро	Круцько Симеон	Тарасович Іван
Медицкий Денис	Манастирскій Теоф.	Тесля Евстахій
Вивевич Володимир	Ничай Стефан	Филіпович Іван
Вілик Василь	Падох Василь	Цимбалко Алексей
Гамрацей Володимир	Панчак Іван	Чайковекій Алексан.
Кашний Михайло	Ропіцкий Володимир	Чайковекій Теофіль
Карняк Ярослав	Савіцкий Іван	Юрчак Петро.
Колтунюк Ярослав	Савчин Антін	
Котис Володимир	Смолинський Іван	

Поправок в однім предметі 3; II. кл. 2.

VI. КЛЯСА.

(класифікованих 31 уч.)

Кобаса Іван	Гадзевич Онуфрей	Лончак Николай
Лисяк Михайло	Граб Володимир	Макаревич Йосиф
Літинський Адам	Гучко Андрей	Павлюх Ігнатий
Петровекій Володим.	Даньо Іван	Паславекій Николай
Роман	Дуткевич Василь	Сабат Андрей
Вілинський Констан.	Зеліб Артур Омелян	Савіцкий Йосиф
Борис Антін	Кульчицкий Евстахій	Сьвітлик Евстахій
Бориско Дамян	Лісенкевич Омелян	Шехович Іван
Войтович Мирон	Лісний Петро	Ямінський Клим.

Поправок в однім предметі 2; III кл. 3.

VII. КЛЯСА.

(класифікованих 30 уч.)

Блюй Назар	Іванчук Іван	Петрик Мирон
Цюк Александер	Йойко Стефан	Ніх Теодор
Волчук Ігнатій	Карманський Петро	Присташ Юл. Мирон
Горчицкий Йосиф	Карпак Михайло	Рейнарович Алексан.
Грабець Іван	Кобилецкий Іван	Серенько Михайло
Гуркевич Володим.	Котис Алексей	Стрийский Корнило
Дяюбінський Леонт.	Лисяк Роман	Тисовский Алексан.
Дуб Володимир	Мартинович Орест	Устияновский Іван
Журавецкий Михай.	Олшанський Роман	Фединський Григор.
Івановский Григорій	Павлюк Мануїл	

II. кл. 1.

VIII. КЛЯСА.

(класифікованих 23 уч.)

Брик Іван	Качмар Михайло	Танчук Александер
Малярчик Алексей	Кашубінський Дмит.	Туна Стефан
Білинський Кипріян	Керницький Михайло	Фацієвич Юліян
Була Михайло	Колодій Алексей	Федонович Лев
Булик Филип	Кончило Віктор	Цюк Володимир
Вербенець Володим.	Куницький Николай	Чехович Йосиф
Горошко Іван	Лисяк Мирослав	Щурко Стефан.
Імитрасевич Йосиф	Пинило Василь	

Іспит зрілості в ш. р. 1898.

До іспиту приступило 26 абітурієнтів.

Здали іспит з відзначенем:

Брик Іван | Малярчик Алексей | Пинило Василь.

Здали іспит з добрим успіхом:

Білинський Кипріян	Кашубінський Дмит.	Туна Стефан
Була Михайло	Керницький Михайло	Цюк Володимир
Булик Филип	Колодій Алексей	Чехович Йосиф
Вербенець Володим.	Кончило Віктор	Бодревич Данило
Горошко Іван	Куницький Николай	Чичилович Анатоль.
Імитрасевич Осип	Лисяк Мирослав	
Качмар Михайло	Танчук Александер	

Трем абітурієнтам дозволено поправити іспит по фериях з 1 предмету, один екстернат репробований на рік.

З тих абітурієнтів піде на:

науку теології:	8
» права:	6
» філософії:	1
» медицини:	2
на техніку:	1
до академії рільничої:	2
» гірничої:	1
» торговельної:	1

